



HVA ER VIRKSOMME FAKTORER?

*Et overgangsarbeid for ungdommer som faller ut fra
videregående skole: En kvalitativ studie gjennomført på
Jobbskolen i NAV Kristiansand*

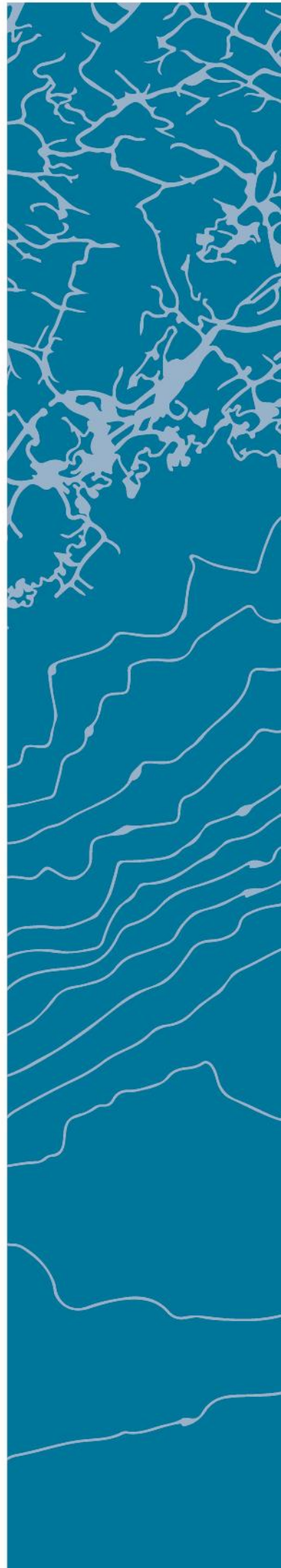
ANDOM HAILE HASHO

MASTEROPPGAVE I PSYKISK HELSEARBEID

VEILEDER

Anne Brita Thorød

**Universitetet i Agder, Vår 2017
Fakultet for helse- og idrettsvitenskap
Institutt for psykososial helse**



Sammendrag

Masteroppgaven handler om ungdommer fra 16-24 år, som har falt ut, eller står i fare for å falle ut av videregående skole. Forskningsstedet har vært på Jobbskolen, drevet av NAV Kristiansand.

Hensikten med oppgaven har vært å finne fram til hvilke faktorer som må være til stede for at den enkelte ungdom som deltar på jobbskolen fullfører skolegang, eller velger en vei ut i arbeidslivet. Valget av problemstillingen er basert på prosjekts sitt ønske. Problemstillingen oppgaven forsøker å besvare er følgende:

Hvilke erfaringer og opplevelser hadde ungdommer tidligere? Hvilke forhold ved Jobbskolen opplever deltakerne har betydning for deres overgang til skole eller arbeidsliv?

Dette er en kvalitativ studie, der forskeren brukte fenomenologisk hermeneutisk tilnærming. Oppgaven er basert på deltakernes og den ansattes meninger og synspunkter, samt forskeren egne observasjoner og refleksjoner som er av betydning i forhold til de faktorene som er effektive på Jobbskolen.

Forskeren har utført fire semi strukturert intervju med fire deltakere (to kvinner og to menn) og en ansatt. Deretter ble innsamlet data transkribert og analysert til å omhandle til tre hoved kategorier.

Funnene fra dataen viser at deltakerne har opplevd vanskelig forhold både i og utenfor hjemmet. Funnene har også visst at ett tilbud med fokus på brukerne, sosialisering, mestringsopplevelse og god kontakt med samarbeidspartnere, er betydningsfulle faktorer for et positivt resultat.

Forskningen belyser at Jobbskolen jobber med flere tiltak som ungdommene er fornøyd med. Forsker mener jobbskolen har tiltak som er virkningsfulle og oppfyller deltakernes behov. Forhåpentligvis vil denne forskningen bidrar til at prosjektet styrkes, og at Jobbskolens tilbud vil kunne treffer flere unge i regionen.

Nøkkelord: frafall, Jobbskolen, motivasjon, sosialisering, mestringsopplevelse, hjemme/skole forhold

Abstract

The master thesis is targeting young people, aged 16-24 years, who have already dropped out or are at risk of dropping out from high school. The research site was at «Jobbskolen», which is run by NAV Kristiansand.

The purpose of the thesis is to find out which factors must be present for the individual youth participating in “Jobbskolen” to complete education, or to choose a way out in to a working life. The hypothesis of the research paper is based on the project's own initiative. The research question here in the thesis at hand attempts to answer as follows:

What experiences had the youth from before? What conditions do the youth at the “Jobbskolen” experience, are important for their transition to school or work life?

This is a qualitative study, in which the researcher used phenomenological hermeneutical approach. The thesis is based on the opinions and views of the participants and employees, as well as the researcher's own observations and reflections that are believed to be relevant to the factors that are determinant in “Jobbskolen”. The researcher has conducted four semi-structured interviews with four participants (two women and two men) and one employee. Then the data was collected, transcribed and analyzed by breaking it down in to three main categories.

The findings from the data show that the participants have experienced difficult conditions at home and outside. They also have shown that using individual focused offerings, socialization, coping experiences and good contact with partners were crucially important factors.

The research highlights that “Jobbskolen” is working on several measures that the young could be pleased with. The researcher believes that “Jobbskolen” developed measures that could work and meet the needs of the participants and hopes this research would contribute to the project's capacity building and reach more young people in the region for the future.

Keywords: Dropout, Jobbskolen, motivation, socialization, coping experiences, home / school situation.

Forord

Så er jobben med oppgaven slutt. Det har vært en veldig lærerik tid, men det har tatt lengre tid enn først antatt. Det har vært mye frem og tilbake i tanker, intense skriveøkter og hardt arbeid, spesielt nå i den siste tiden.

Opplevelsen under hele studieløpet og under masteroppgaven har vært interessant. Min beste opplevelse har vært ute på forskningsstedet. Jeg er imponert over de fire informantene, og jeg har blitt berørt av deres fortellinger. Jeg har stor respekt og ydmykhet for at de har vært åpne og ville dele historiene med meg. En stor takk går også til prosjektkoordinator og næringskontakt på jobbskolen for ubegrenset støtte, og for at jeg har følt meg velkommen. Dere har vært en viktig brikke i innsamlingen av data.

En stor takk rettes til min veileder Anne Brita Thorød, Førstelektor ved instituttet for psykososial helse ved universitet i Agder. Jeg har fått god hjelp av dine konstruktive og raske tilbakemeldinger, din fleksibilitet og forståelse. Støtte din har vært uvurderlig.

Tusen takk til min leder Bjarte Austvik for at du har vært katalysator og motivert meg til å fullføre oppgaven. Takk går det også til min kollega Ingrid Nyquist for hjelp med korrekturlesing av språk i oppgaven. Jeg setter stor pris på det.

Så er det min kjære families tur. Min kone, Tirhas Kahsai, fortjener stor respekt, ære og takknemlighet for sin grenseløse støtte og oppmuntring gjennom alle årene under min studietid. Jeg takker deg og barna for forståelse og tålmodighet under hele studie. Jeg hadde ikke kunne fullføre studiet uten deres støtte.

Kristiansand, mai 2017

Andom Haile Hasho

Innhold

Sammendrag	2
Forord.....	4
1. Innledning	7
1.1. Begrunnelse av valg	7
1.2. Hensikt	7
1.3. Problemstilling	8
1.4. Frafall	8
1.5. Politisk tiltak	9
1.6. Utfordringer/Konsekvenser for samfunnet	10
1.7. Tiltak	11
1.7.1. Jobbskolen	12
2. Teoretisk perspektiv	13
2.1. Behovsteori	13
2.1.1. Sosialisering	14
2.1.2. Primærsosialisering	15
2.1.3. Sekundærsosialisering	15
2.2. Persepsjonsteori	16
2.2.1. Mestringsopplevelser	17
2.2.2. Motivasjon	18
3. Tidligere forskning studier	18
3.1. Vansker i hjemmet og utenfor	19
3.2. Brukerfokusert tilbud	21
3.3. Mestring	22
3.4. Sosialisering	24
4. Metode	25
4.1. Forskning design	25
4.2. Utvalg	26
4.3. Datasamling	27
4.3.1. Gjennomføring av intervju	27

4.4.	Analyse	29
4.5.	Forskningsetikk	31
5.	Presentasjon av funn	32
5.1.	Brukerfokusert tilbud	33
5.2.	Vansker i hjemmet og utenfor	35
5.3.	Sosialisering	36
5.4.	Mestring	37
5.5.	Hva kan Jobbskolen bli bedre på.....	39
6.	Drøfting	41
6.1.	Vansker i hjemmet og utenfor	41
6.2.	Sosialisering	44
6.3.	Mestringsopplevelse	46
6.4.	Brukerfokusert tilbud	49
7.	Avslutning	50
7.1.	Metodisk refleksjoner	53
7.2.	Veien videre	54
8.	Referanselister	55
	Vedlegg 1.....	59
	Vedlegg 2.....	62
	Vedlegg 3.....	63

1.0 Innledning

1.1. Begrunnelse av valg

Det er en stor ære å skrive en oppgave om ungdommer. Ungdommer er kjernen til et samfunn og de er morgendagens samfunnsaktører. Da NAV Kristiansand kom med et ønske om en studie om jobbskolen, ble jeg veldig interessert i å skrive oppgaven.

Interessen for å skrive om overgangsarbeid til skole eller arbeid startet da jeg jobbet i NAV for et par år siden. På mitt nåværende arbeidssted, som spesialsykepleier i en kommune, har jeg også mulighet til å snakke med unge mennesker som ikke har fullført videregående skole på grunn av psykiske lidelser. Unge brukere fra denne gruppen, som har behov for helsetjenester fra kommunen har økt i den siste tiden. Flere i denne gruppen har ikke fullført videregående skole, og de er heller ikke yrkesaktive.

Jeg kan ta i bruk kunnskapen jeg får fra denne oppgaven, til å hjelpe denne brukergruppen. Oppgaven kan også bidra med at brukergruppen får bedre utbytte/tilgang til andre tilbudet i kommunen.

1.2 Hensikt

Hensikten med oppgaven har vært å finne ut hvilke faktorer som må være til stede for at den enkelte ungdom som deltar på jobbskolen fullfører skolegang, eller velger en vei ut i arbeidslivet. Oppgaven har hatt til hensikt å avdekke om prosjektet har innfridd deltakernes forventning og om ansatte som jobber i prosjektet har innblikk i, og forståelse for hva disse ungdommene forventer og trenger for å komme videre. Oppgaven fungerer da som et spill både for deltakerne og ansatte, for å avdekke forventningene og finne de faktorer som virker i arbeidet. Oppgaven går i detaljer om deltakernes bakgrunn og hvilke opplevelser de hadde fra tiden da de gikk på ordinær skole.

Jobbskolen ble opprettet midlertidig i 2012 og satt i drift i starten av 2013 (Torkelsen, 2016, 27.01). Det har ikke vært noe form for evaluering av prosjektet i sin helhet annet enn som en del av andre prosjekter tidligere. Oppgaven kan da også brukes som en evaluering for den tiden jobbskolen har vært i drift, og en mulighet for forbedring for tiden som kommer.

Oppgaven har forsøkt å finne ut hvilke tiltak og aktiviteter som er viktig for deltakerne når de er på jobbskolen. Oppgaven har også forsøkt å finne ut hvilke praktiske ting som har betydning i den daglige hverdag når deltakerne er på jobbskolen. I oppgaven har jeg også

forsøkt å fokusere på hvilke hjemmesituasjoner disse deltakerne har hatt tidligere som kan påvirke arbeidet de gjør for å komme tilbake til skole eller går videre på arbeid.

1.3 Problemstilling

Da jeg jobbet på NAV deltok jeg på en konferanse i regi av Fylkeskommune i Aust og Vest Agder, den 05.11.2015 på Kilden i Kristiansand. En av foredragsholdere var NAV Direktør Sigrun Vångeng. Hun sa «*Er det opplegget med systemet som ikke passer ungdommene eller er det noe galt med ungdommer som er problemet*». Dette er et viktig spørsmål som må besvares for å hjelpe disse ungdommer. Frafallet fra videregående skole har vært stabil til tross for utdanningsreformer og flere andre tiltak.

Valget av problemstillingen er basert på ønske fra prosjektet. I oppgaven har jeg forsøkt å finne faktorer som virker for at den enkelte deltaker som deltar på jobbskolen kommer ut til arbeid eller skole. Jeg har forsøkt å fokusere på deltakernes tidligere erfaring, hjemmeforhold og erfaring med det offentlige, som har innvirkning i deres hverdag, og erfaringen i møte med jobbskolen. Problemstillingen i oppgaven forsøker å svare på følgende:

Hvilke erfaringer og opplevelser hadde ungdommer tidligere?

Hvilke forhold ved Jobbskolen opplever deltakerne har betydning for deres overgang til skole eller arbeidsliv?

1.4 Frafall

Det er obligatorisk for barn å gå 10 år på skole i Norge. Dette nivå heter grunnskole og nesten 98 % av elevene går videre til videregående skole etter at de har fullført grunnskolen (Ekren, 2014). Grunnen til dette er fordi alle har rett til videregående skole. Det vil si at karakterer, prestasjonskrav og fravær ikke spiller stor rolle for å komme videre til videregående skole.

30 % av elever som begynner på videregående skole fullfører ikke studieløpet. Selv om alle elever har like muligheter til å ta utdanning, ser vi at det er 28 % av befolkning som har høyere utdanning (Ekren, 2014). Når vi sammenligner Norge med de andre Nordiske land, er det bare Island som ligger lavere i forhold til gjennomstrømning av videregående opplæring. Sverige og Finland topper lista i OECD- gjennomsnittet (Chaudhary, 2011).

Barne- og likestillings Department (BLD) i sin stortingsmelding hevder at «Norge har utviklet seg til et kunnskapssamfunn hvor det å ha fullført minimum videregående opplæring, har blitt en forutsetning for å få jobb. Å styrke barns deltakelse i og fullføring av den 13-årige

grunnopplæringen, er derfor avgjørende for å motvirke fremtidig marginalisering og fattigdom» (BLD, 2015, s. 31). Det har blitt innført endringer i videregående opplæring både gjennom utdanningsreform 1994 og 2004 og kunnskapsløftet 2006, for å redusere frafallet fra videregående opplæring. Tallene viser midlertid at gjennomføringen har vært stabil i hele Reform 1994 perioden, fra starten i 1994 til 2005 (Markussen et al, 2010). Regjeringen hevder at:

Innholdet i grunnopplæringen skal gi barn og unge grunnlaget for sitt voksne liv. Barn og unge er fremtiden som formes i nåtiden. Kunnskapsløftet har også bidratt til økt oppmerksomhet og større vekt på elevenes faglige læringsutbytte og grunnleggende ferdigheter. Det er imidlertid fortsatt store utfordringer i grunnopplæringen som ikke er løst. Mange elever har et for svakt faglig utbytte av opplæringen. Dette fører til at altfor mange elever ikke fullfører videregående opplæring (Meld. St. 28 (2015-2016), 2016, s. 5).

Psykisk helsearbeid på skoler har også vært et av regjeringens satsingsområde gjennom flere år. Selv om regjeringen har satset på skoler i flere år, har antallet ungdommer som faller ut vært stabil (Anderson mfl, 2009).

1.5 Politiske tiltak

Regjeringen i sin melding til stortinget hevder at det har en visjon der alle i et samfunn har like rettigheter og muligheter til å påvirke eget liv (Med.St.19 (2014-2015), 2015). Vi ser at regjerings innsats for å redusere frafallet har blitt intensivert spesielt etter 2000 fordi fokuset på frafall fra videregående opplæring som et problem har blitt sterkere de siste årene. I 2003, som en del av arbeidet mot fattigdom, lanserte regjeringen planen Satsing mot frafall i videregående skole (Markussen et al, 2010). Vi kan også lese i blant annet strategiplan mot fattigdom (2015-2018) utarbeidet av regjeringen. «Regjeringens mål ut fra denne strategien er at flere skal få mulighet til å komme i arbeid eller utdanning» (BLD, 2015, s. 59). Det har også vært flere politiske reformer rettet mot videregående skole og i 2006 fikk Norge reformen Kunnskapsløftet. En av de sentrale begrunnelsene for reformen var den lave gjennomføringsgraden og det store frafallet i videregående opplæring (Markussen et al, 2010). Regjeringen hevder at:

Et utdanningssystem som legger stor vekt på tidlig innsats, er et av de viktigste virkemidlene for å øke fullføringen. Sosiale forhold, som foreldres utdanningsnivå og levekår, skal ikke avgjøre om elever lykkes i skolen. Regjeringen har derfor satt i gang en rekke større tiltak for å videreutvikle kvaliteten i grunn opplæringen. Gjennom tidlig innsats og tett oppfølging, god

kvalitet i opplæringen og et godt læringsmiljø, kan sosial ulikhet motvirkes, slik at alle gis like muligheter (BLD, 2015, s. 32).

Regjeringen hevder at de vil arbeide for utsatte barn og unge og deres familier slik at de skal få bedre og samordnet bistand fra ulike deler av hjelpeapparatet. Utviklingsarbeid er blant annet forankret i Jens Stoltenbergs regjeringen 2 i Soria Moria II (Frøyland og Fossetøl, 2014). Regjeringen vil bidra til etablering av et tettere samarbeid mellom barnevern, helsestasjoner og skolehelsetjenesten, barnehage, skole, politi og NAV slik at barn ikke blir kasteballer mellom offentlige etater (BLD, 2015). Bakgrunnen for satsingen er kunnskap om at en økende ungdomsgruppe faller utenfor utdanning, arbeidsmarked, fritid og kultur (Frøyland og Fossetøl, 2014). Regjeringen ønsker å legge mer vekt på forhold i omgivelser som bidrar til tilhørighet, barn og unge opplevelse av mening og mestring for å fremme god helse (BLD, 2015). Det er ca. 92000 barn som lever i familien med lavinntekt i Norge. 52 % av disse er barn med minoritetsbakgrunn (Meld. St. 24 (2015-2016), 2016).

Barn har spesielt behov for beskyttelse og omsorg fordi barn er sårbare. Når familien svikter, har barn og unge krav på rett hjelp til rett tid. Foreldre som trenger det, skal få relevant hjelp gjennom foreldre støttende tiltak og tilgjengelig rådgiving. Sårbare familier og familier med sammensatte problemer skal være trygge på at det sosiale sikkerhetsnettet fanger opp utfordringene i tide. Forebyggende arbeid og tidlig innsats, ofte med hele familien som mål, kan være nødvendig (Meld. St. 24 (2015-2016), 2016, s. 7).

En av regjeringens satsing er 0-24-samarbeidet som har et mål å sørge for at flere barn og unge utvikler god helse, gjennomfører utdanningsløpet og det gis nødvendige grunnlag for en god tilknytning til arbeidslivet (Meld. St. 24 (2015-2016), 2016).

1.6 Utfordringer/konsekvenser for samfunnet

Det at frafallet i videregående skole er et stort problem, er en stor utfordring for skolene og for myndighetene både i Norge og i alle de nordiske land. Frafallsproblematikken er et samfunnsproblem i alle de nordiske landene og i en rekke andre land. Når så store andeler av ungdommer ikke fullfører og består videregående opplæring, er dette et problem for de individene som ikke får en videregående kompetanse og det er et problem for samfunnet som har bruk for denne kompetansen (Markussen et al, 2010). «Det at det er lav gjennomføring og stort frafall er en stor bekymring og en stor utfordring i Norge. Det er en prioritert

utdanningspolitisk sak å få til å minke frafallet, arbeide og hindre unge fra å slutte. Sette de som allerede har sluttet tilbake til utdanning og arbeid» (Markussen et al, 2010, s. 142).

Regjeringen hevder at en oppvekst i fattigdom i Norge kan ha mange negative konsekvenser, både på kort og lang sikt. Dette innebærer færre valgmuligheter og som oftest en lavere levestandard enn det jevnaldrende har. Fattigdommen kan være mer synlig og skambelagt spesielt i land som Norge hvor de aller fleste har mye og mer enn de kanskje trenger (BLD, 2015). Barn som vokser opp i lavinntektsfamilier har større behov for spesialundervisning og avbryter skolegangen i høyere grad enn barn fra andre inntektsklasser (Sadbæk og Pedersen, 2010). Når mange unge mennesker havner i en situasjon utenfor utdanning og arbeid medfører store personlige kostnader for den det gjelder, arbeidslivet går glipp av arbeidskraft og trygdeutgiftene blir høye (Ose, Mandal og Mordal, 2014). Helsedirektør Bjørn Guldovgs under sin årstale 2017, talte slik:

«Den raskest voksende gruppen uføre er unge under 30 år med psykiske lidelse. Dette er svært bekymringsfullt, det representerer tapte muligheter og mye unødvendige lidelser for enkeltmennesker. Det er avgjørende for samfunnsutviklingen, bærekraften og produktiviteten at flere sektorer også har god helse som mål. Løsningen ligger ikke i reparasjon i helsesektoren, den ligger i å forebygge (Helsedirektorat, 2017, 23.02)».

Hvis vi fokuserer på forebygging, er det regnet som en investering i framtiden og bygging av et godt samfunn. Det blir således at behovet for reparasjon av skader bli mindre, men mye av dagens samfunnets innsats handler om reparere skade og problemer som har allerede inntruffet. Ifølge forskere Olsen og Jentoft spares samfunnet mye utgifter over tid hvis samfunnet lykkes å sette et vanskeligstilt barn på rett spør (Olsen og Jentoft, 2013).

1.7 Tiltak

NAV definerer unge uføre som mottakere av uføretrygd i alderen 18 til 29 år. Per 31. desember 2016, var det om lag 14 300 mottakere av uføretrygd i denne aldersgruppen. En økning på 1 300 uføre på ett år. Siden utgangen av forrige kvartal var det en økning på 300 personer. I løpet av 10 år har det blitt 6 900 flere unge uføre. Tallet er så godt som doblet de siste 10 årene (Ellingsen, 2017). Det har vært en økende andel med psykiske lidelser med denne gruppen i hele perioden fra 2000-2014, men veksten har vært sterkest de siste fem årene (NAV, 2017, 17.03).

1.7.1 Jobbskolen

Arbeidsforskningsinstituttet (AFI) har evaluert utviklingsarbeid i 15 prosjektområder som jobber med ungdommene rundt omkring landet i 2014. Per evaluerings år, har det vært 15 prosjekter som strekker seg fra Tromsø i nord til Kristiansand i Sør (Frøyland og Fossetøl, 2014). «Omtrent 1500 ungdommer er rapportert å ha fått bistand gjennom prosjektene. 2 av 3 deltakere er menn. Omtrent 14 % er innvandrere, men det er stor variasjon mellom prosjektene. 54 % av deltakere er i aldergruppen 16-19 år» (Frøyland og Fossetøl, 2014, s. 42).

Et av de prosjektene er jobbskolen i Kristiansand, som er drevet av NAV Kristiansand og er finansiert av midler via Arbeids- og velferdsdirektorat. Målsettingen er å føre ungdommene tilbake til videregående skole eller ut i arbeid. Jobbskolen Kristiansand har vært en inspirasjonskilde for etablering av andre jobbskoler i regionen. Den er blitt løftet frem som et pionerprosjekt og har hatt besøk av både statsråd og internasjonale grupper, blant fra OECD og fra Bulgaria, som ønsker å ta lærdom av denne modellen (Torkelsen, 2016, 27.01).

Jobbskolen har tre ansatte i 100 % stilling. Stillingsbeskrivelse er en veileder, en næringslivskontakt og en koordinator. Det kommer inn innleid lærerkrefter 2-3 ganger i uken fra Vest-Agder fylkeskommunen med fokus på matematikk undervisning. I tillegg er det brukt interne og eksterne ressurser ved behov.

Rekruttering av deltakere er fra ungdomsavdeling på NAV, psykisk helse og rus oppfølging i kommunen, politiet, og barnevernet. Ungdommer som deltar på jobbskolen må være registrerte arbeidssøkere. Jobbskolen tar inn mellom 8-10 ungdommer hver sjette uke. Om lag 70 prosent av deltakerne er gutter og snittalderen er 20-21 år. Ungdommer som får tilbud på jobbskolen består av minoritetsungdommer, ungdommer som er i ferd med å utvikle kriminell atferd, eller ungdommer som tester ut rusmidler og unge sosialhjelpsmottakere. Deltakerne er på jobbskolens lokale for å gjennomgå avklaringsperiode som varierer fra person til person. Noen forlater lokalet raskt og andre blir værende i lengre tid. Jobbskolen oppdrag er å øke kompetanse på tre områder; i hverdagsliv, arbeidsliv og skolefag. Jobbskolen jobber med følgende tiltaksmål: faglig stimulering, mestringsopplevelse, oppbygging av selvfølelse og annerkjennelse, kartlegging og prekvalifisering, og tett oppfølging i praksis/jobbe.

Tilsvarende tilbud er organisert på litt forskjellige måter rundt omkring i landet. I Trondheim sitt «Jobbhuset», er saksbehandlingen og oppfølging av ungdom under 25 år på sosialhjelp flyttet ut av NAV-kontoret og over til egne lokaler. Jobbhuset er et oppmøte arena for

samarbeidspartnere som eks. tiltaksarrangører og andre som vil komme i kontakt med de unge (Frøyland og Fossestøl, 2014). «I Sund Kommune fra 2013, også i Drammen Kommune har de også etablert et eget ungdomskontor utenfor NAV-kontoret der flere instanser er representert og der ungdom kan møte opp også på kveldstid og i helger (kun i Drammen). Ved ungdomskontoret i Sund mener ansatte at man klarer å møte ungdommene bedre enn man så langt har gjort på NAV-kontoret» (Frøyland og Fossestøl, 2014, s. 49-50).

AFI viser at metodene som benyttes i prosjektene som deltar i denne satsingen har i liten grad endret seg fra 2011 til 2013. Det handler om tett individuell oppfølging, tilgjengelighet, bygging av relasjon og brukermedvirkning. Ansatte som jobber i disse prosjektene som ble evaluert forteller at de er tett på og tilgjengelige i fritid for ungdommene. Noen følger også dem opp over perioder på flere år (Frøyland og Fossestøl, 2014).

2.0 Teoretisk perspektiv

Min teoretiske forankring er basert på betydningen av sosialisering og motivasjon for deltakernes opplevelser av mestring for å komme videre. Flere teoretikere har skrevet om motivasjon og behov. Abraham Maslow i sin behovsteori mener vår motivasjon er styrt av våre behov og Atkinson med sin persepsjonsteori mener at vår selvoppfatning er viktig for vår motivasjon (Skaalevik, 1996). Bandura er opptatt av forventninger om mestring, noe han kaller det «self-efficacy». Han hevder at mestringserfaringer er den viktigste kilden til mestrings forventninger (Bandura, 1977).

2.1 Behovsteori

Behovsteorier utviklet av Abraham Maslow tar utgangspunkt i at vi er motivert for å tilfredsstillere våre behov. Vi er også motivert til å redusere den spenningen eller ubehaget som utilfredsstillelse skaper. Ifølge teorien ses motivasjonen da som et resultat av at våre behov ikke er tilfredsstillt (Skaalevik, 1996). Mennesket har behov som krever tilfredsstillelse. «Med behov tenker vi på en indre, aktivitetsfremmende og retningsbestemmende drivkraft i organismen. Noen av behovene er grunnleggende og felles for menneskeheten, andre er avledede og kulturspesifikke. Et mål vi alle har, er å søke livskvalitet. Å oppnå dette er et spørsmål om å tilfredsstillere» (Bø og Schiefloe, 2007, s. 99). Det å ha tilfredsstillende

familieliv er det aller viktigste for opplevelse av personlig lykke. I behovspyramiden er denne grunnleggende behov for å tilfredsstille de andre behovene. Andre forhold, som økonomi, status og karriere, har også betydning, men sammenhengene er svakere og ikke lineære (Bø og Schiefloe, 2007).

Abraham Maslow skiller mellom to hovedtyper av behov: mangelbehov og vekstbehov. Den første typen består av grunnleggende behov som alle mennesker trenger å få tilfredsstilt. Den andre typen inkluderer behov for kunnskap og forståelse, estetisk behov og behov for selvaktualisering. Dette er et behov som blir mer vesentlig når mangelbehovene er tilfredsstilt (Skaalevik, 1996). Maslow rangerer de behovene i et hierarki med fem nivåer. Han hevder i sin behovsteori at tilfredsstillelse på hvert nytt trinn oppnås når de underliggende behovene er tilfredsstilt (Bø og Schiefloe, 2007). «Tilfredsstillelse av mangelbehovene i Maslows hierarki er derfor en viktig forutsetning for utvikling av et godt læringsmiljø» (Skaalevik 1996, s .78). I tillegg til de behovene Maslow nevner, er det også andre behovslignende tilstander viktige. Det er tre ting som kan nevnes her. Det er trygghet, meningsfullhet og tilhørighet (Bø og Schiefloe, 2007). Friere hevder at for et menneske å delta i en felleskap er det viktig at personen føler seg trygg, aktiv og inkludert (Freire, 1999).

2.1.1 Sosialisering

I følge Frønes er barndomstid og ungdomstid to grunnleggende faser i livsløpet fram til voksen alder. I sosialiseringsteorier, er barn sett som et objekt som formes av familien, men ungdom ses som handlende subjekter og ungdomstiden som en fase for frigjøring fra familien (Frønes, 2013). Enkeltindivider søking etter identitet er påvirket av et samspill mellom dem og miljø de befinner seg. Bø og Shciefloe (2007) kaller dette samspillet sosialisering. Inge Bø hevder at «sosialisering skjer for det meste i uformell og usystematisk interaksjon mellom personer og miljø» (Bø, 2005, s. 64). Ordet sosial er brukt i ulike sammenheng og har ulike betydninger. Ordet kommer fra latin språk og betyr Kamerat eller den er sammen med (Bø og Schiefloe, 2007).

Bø hevder at sosialisering er «den vekstpersonen som fører til at individet vokser seg inn i felleskap med andre og blir en del av dette felleskapet» (Bø, 2005, s. 63). Vi trenger sosialisering for å ha kompetanse som hjelper oss til å fungere godt med andre mennesker i gruppene vi tilhører (Bø og Schiefloe, 2007). «Å tilhøre en gruppe betyr opplevelse av en indre følelse og definerer vanligvis som man distanserer fra» (Bø, 2005, s. 54). Det å være en

del av et samfunn handler om å innlære kultur og samfunn, forming av personlighet og individ i et samfunn. Det dreier seg også om utvikling av kompetanse og deltakelse i yrkesliv, i hverdagsliv, og utvikling av evne til handling og forståelse individet trenger for å mestre sitt livsløp (Frønes, 2013).

2.2.2 Primærsosialisering

Frønes i sin bok om sosialisering hevder at «primærsosialisering er indregjøring av basalt tankemåter, kultur og ideer i et samfunn. I følge Frønes er barnets normer, verdier, og forestillinger formet i primærsosialisering da barnet selv ikke har noen forståelse av verden og ulike fenomener. Familien er da den grunnleggende sosialisering agent for et barn» (Frønes, 2013, s. 21). Familien overfører kapital effekt automatisk fra den ene generasjon til den neste uten de gjør noe annet enn: å spise og snakke sammen, leke, og gjøre lekser, kjøpe inn og ta på familien turer, lese høyt og se på TV og utfører hverdagens gjøremål hjemme osv. (Priour og Sestoft, 2006, s. 89). Inge Bø hevder at «primærrelasjoner refererer til personer i ens liv som en kjenner i mange roller, som en samhandler uformelt og regelmessig med på mange arenaer, og hvor forholdet er preget av intimitet, inkludering, gjensidig forpliktelse og utveksling av støtte. George H. Mead kalte slike relasjoner de betydningsfulle (Bø, 2005, s. 29).

Familien, venner, kolleger, studiekamerater og andre vi har relasjoner til, er viktige for oss. De uformelle koblingene mellom personer omkring oss slik som på arbeidsplassen, i skoleklassen, i nabolaget, i organisasjoner eller i politikk og næringsliv har betydning (Bø og Schiefloe, 2007, s. 40). «Venner og sosiale sirkler velges via interesser, felleskap, likhet og posisjoner i de sosiale hierarkiene» (Frønes, 2013, s. 23).

2.2.3 Sekundærsosialisering

Begrepet sekundærsosialisering refererer til «alle senere påvirkningsprosesser som bygger på primærsosialisering. Vi møter sekundærsosialiseringen noe senere og på nye områder i den sosiale verdenen, først og fremst på fjernere arenaer (ift. Hjem og lokalmiljø) som utdanningsinstitusjoner, arbeidsplasser osv.» (Bø, 2005, s. 65). «Sekundærsosialisering skjer i senere delen av barndommen via venner, lærere, medier og signifikante andre som måtte finnes i barnets eller den unges verden. Skolen sees oftest som en del av sekundærsosialisering i forbindelse med formidling av kunnskap, kultur og historie» (Frønes,

2013, s. 23). Man møter sekundærsosialisering i de samfunnsprosesser og personer vi møter til. Den hjelper oss for å lære nye kunnskap og sosiale ferdigheter som kan hjelpe oss til å tilpasse den skiftende krav og forventninger i det samfunnet vi er medlem av (Bø, 2005, s. 65).

2.3 Persepsjonsteori

Inge Bø hevder at «den enkelte danner sitt bilde av seg selv ved å sammenligne egne dyder, evner, ferdigheter og liknende med andres, og da særlig med personer innenfor samme nivå, gruppe, kjønn, alder osv. som dem selv. Kontakten med andre utøver er en mektig innflytelse på hele vår personlighet» (Bø, 2005, s. 51). Mead hevder at et menneske er et fysisk objekt for en annen menneskets persepsjon. Men et menneske er mer enn et fysisk objekt, og det er dette selvet som resulterer seg til den spesielle atferd som kan kalles sosial atferd (Vaage, 1998). «Sosial atferd er den atferd som formidles av stimulering fra andres individer i samme gruppe av mennesker, som fører til respons som igjen innvirker på disse andre mennesker» (Vaage, 1998, s. 132). I sosiale kognitive syn er mennesker drevet av hverken indre krefter eller automatisk formet og kontrollert av eksterne stimuli. Bandura beskriver menneskelig funksjon er drevet av atferd, kognitiv og miljømessige hendelser som til sammen opererer som i samspill determinanter av hverandre. Bandura kaller samspillet trekant gjensidighet modell (Bandura, 1986).

Bandura hevder at mye sosial læring skjer på basis av tilfeldige eller rettet observasjon av oppførsel som den utføres av andre i hverdags situasjoner. Han hevder at en annen innflytelsesrik kilde til sosial læring er rikelig variert symbolsk modellering levert av TV, film og andre mediekkanaler (Bandura, 1977). For å forstå menneskes tilknytning til sine sosiale omgivelser er kartlegging av individnettverk viktig. Denne type kartleggingen innebærer om ressurstilgang, sosial tilpasning og mestring (Bø og Schiefloe, 2007). Bandura hevder at mennesker reagerer ikke bare på deres nærmiljø. De er ikke styrt av bare tidligere opplevelser eller erfaringer heller. Mest av deres atferd som er med formål, regulert av omtanke. Gjennom utøvelse av omtanke, motiveres folk seg selv å veilede sine forventningsfulle handlinger (Bandura, 1986, s. 18).

Frønes derimot hevder at «menneskelig handling er påvirket av samfunnsmessige forhold og syn, men mennesker er også handlende og reflekterende skapninger. Han sier selvet skapes av samfunnsmessige forhold og lokale kontekster, mennesker og biologiske disposisjoner og av

det aktive skapende og reflekterende subjektet» (Frønes, 2013, s. 28). Bø hevder at selvet og utvikling av vår personlighet skjer gjennom språklig interaksjon med mennesker rundt oss (Bø, 2005). «Blant de typer tanker som påvirker handlinger, er det menneskenes vurderinger av sine evner til å håndtere effektivt til forskjellige virkeligheter viktig. Det er delvis på grunnlag av selv persepsjon av effekt at folk velger hva de skal gjøre, hvor mye krefter på å investere i aktiviteter og hvor lenge å holde ut i møte med skuffende resultater» (Bandura, 1986, s. 21). Paulo Freire hevder at den første oppgaven for å et verdig liv, forbedret liv og bli ubundet fra undertrykkende vaner og roller, er å være bevisst på seg selv og sin hverdag. på denne måten kan et menneske bygge opp sin identitet og være likestilt deltaker i et felleskap (Freire, 1999).

2.3.1 Mestringsopplevelse

«Kompetanse eller mestring i forhold sosial sammenheng refererer til evnen til å etablere og vedlikeholde sosiale relasjoner» (Bø og Schiefloe, 2007, s. 88). Vi trenger sosial og kulturell kompetanse for å mestre livets utfordringer. Identiteten vår utvikles gjennom hele livsløpet. Våre stadige møter med nye forventninger og utfordringer i samhandling med felleskap utvikler vår identitet (Bø, 2005).

«Vi må stadig tenke eller reflektere over de omstendighetene vi lever våre liv i. for den enkelte av oss har det moderne samfunns ekstreme utviklingsdynamikk blant annet frikoblingene fra tradisjoner skapt en rekke nye muligheter, men også utfordringer for et sikkert og berikende liv lokalt og globalt» (Aagre sitert i Bø, 2005, s. 49).

2.3.2 Motivasjon

Bandura hevder at det er to mekanismer i forhold til kognitiv basert kilde til motivasjon. «Efficacy expectations» står for forventninger om å være i stand til å utføre en bestemt oppgave. «Outcome expectation» står for personens forventninger om hva som kommer til å skje hvis en utfører oppgaven. Han hevder at begge forventninger har betydning for motivasjon (Bandura, 1977). Forventninger om mestring har også betydning for væremåte, tankemønster og motivasjon. Det har også vist seg å være bestemmende både for valg av aktiviteter og for innsats og utholdenhet når oppgavene blir vanskelige (Bandura, 1986).

Motivasjon, sosial og kulturell kompetanse er viktige faktorer for å etablere nettverk. «Motivasjon innebærer at aktørene ikke bare er i stand til, men ønsker å knytte seg til andre. Kombinasjonen av arv, miljø og erfaring gjør noen mennesker innadvendte, forsiktige og tilbaketrekkende, mens andre blir utadvendte og eksplorative» (Bø og Schiefloe, 2007, s. 88). Bandura hevder at individers observasjon av sin egen atferd, setting av mål, og forsterkning av sin ytelse, er en viktig faktor i en rekke motiverende fenomener. Et slikt eksempel er «*achievement*» motivasjon (Bandura, 1977). Bandura hevder at: “the capacity to bring remote consequences to bear on current behavior by anticipatory thought encourages foresightsfull behavior. It does so by providing both the stimulus for appropriate action and the sustaining inducements “(Bandura, 1977, s. 18). «I nyere psykologi sier «relasjonell teori» at en av livets primære motivasjonsfaktorer er deltakelse, som gir seg utslag i vekst og utvikling i samspill med andre. Vellykket sosial involvering gir mening, tilfredsstillelse og lykkefølelse» (Bø og Schiefloe, 2007, s. 169).

3.0 Tidligere forskning studier

I dette kapitlet vil jeg beskrive tidligere relevante litteraturer som viser til forskjellige forskninger som er utført knyttet til ungdommer og frafall. Når det er flere undersøkelser og rapporter som viser at frafallsratene fra videregående skole har vært høye og stabile, er det viktig å få mer kunnskap om årsakssammenhengene (Ekren, 2014).

I Norge som på Island har det blitt produsert flere forskninger knyttet til frafallet sammenlignet med de andre nordiske land. Frafallet er en stor utfordring for alle de nordiske landene. Det er satt til virke flere tiltak som skal hjelpe å bekjempe frafallet. Undersøkelsene i disse landene har funnet ut at årsaker til frafallet er sammensatte og det er viktig med tidligere innsats (Markussen, et al. 2010).

3.1 Vansker i og utenfor hjemmet

Flere undersøkelser viser at valg av studieretning, kjønn, sosial bakgrunn uttrykt ved landbakgrunn og foreldrenes utdanning og karakterer på grunnskole har betydning for om

man fullfører videregående skole eller ikke (Ekren, 2014). Denne trenden er også påvist i undersøkelser utført i de andre Nordisk land. «For eksempel i Finland, har barn av foreldre med en svak posisjon i arbeidsmarkedet, med lav inntekt og grunnleggende utdanning, i gjennomsnitt høyere risiko for å bli ekskludert fra utdanning og arbeidsliv i alderen 16–18 år enn resten av populasjonen» (Markussen et al, 2010, s. 71). En annen sammenheng er at foreldrenes samlivsform synes å ha betydning for skoleprestasjoner (Ellingsen og Melling, 2009).

«Statens arbeidsmiljøinstitutt-miljøet (STAMI-miljøet) har også undersøkt hva det vil si å vokse opp i familier hvor minst en av foreldrene har uførepensjon. Ifølge forskerne opplevde denne gruppen mange ulike problemer i ung voksen alder, blant annet lavere utdanningsnivå, lavere inntekt, og høyere sykefravær, og disse effektene kunne for en stor del forklares med at de materialer karene for barn med uføre foreldre er dårligere enn for andre» (Kristensen, sitert i Olsen, Jentoft og Jensen, 2009, s. 15).

Forskningen utført blant ungdommer i Finland viser sammenheng mellom foreldrenes lav utdanning og vanskelig forhold for deres etterkommer i forhold til utdanning og arbeidsliv (Markussen et al, 2010). Det kommer frem når ungdommer selv forklarer de avbrøt skolegangen i en undersøkelse utført av Høgskolen i Oslo og Akershus at ungdommene ikke beskrev skolen som størst problemet. De fortalte avbruddet på grunn av vanskelig forhold både personlig og i familien. De fortalte historier om vanskelig familieforhold, om sykdom hos voksne og hos barn, vold, om en forelder som drikke, om en forleder som har psykiske utfordringer og andre kaotisk hjemmesituasjon (Nøra, 2012, 06.09). I en rapport Sintef utført i sør Trøndelag viser det at ungdommer forteller at det har vært forskjellige årsaker for avbrutt av skolen. De forteller at de var skoleleie, for syk til å fullføre, de fikk ikke god nok tilrettelegging i forhold til sine behov, hadde vanskelig forhold på hjemmebane, ble mobbet og var trøtte om morgenen som årsaker å ikke fullfører videregående skole. Mange av disse ungdommene forteller at forfallet kunne vært unngått hvis de fikk hjelp med problemene på hjemmesituasjon, helseproblemer de slet med, bedre tilrettelegging av lærere på skole, fleksibelt skoletilbud og bedre tiltak mot mobbing på skole (Ose, Mandal og Mordal, 2014).

«Foreldrene opptre som modeller for yrkeskarrierer, kjønnsroller, verdier og kulturelle mønstre. At foreldre som primært lever av ulike former for økonomiske overføringer/ sosialhjelp, oftere enn andre får barn som står utenfor arbeidslivet» (Frønes, 2013, s. 25).

Noen ungdommer som har vokst opp i familier der det å få sosialhjelp eller annen stønad fra NAV har vært vanlig over lang tid kan ha andre referanserammer og andre forventninger til

hva som skal kunne være deres inntektskilder i framtiden. Funnene viser at noen er oppmuntret og støttet hjemmefra for å få og fortsette få støtte fra NAV (Frøyland og Fossetøl, 2014).

«Regjeringsstrategi mot barnefattigdom utarbeidet av (BLD) i samarbeid med andre departementer viser at langvarig anstrengt familieøkonomi er en belastning for familiene, noe som over tid også kan gå ut over samspillet mellom foreldre og barn. Det kan påvirke foreldrenes overskudd til barna og øke risikoen for konflikter mellom de voksne i familien. Slike forhold kan igjen få betydning for barn og unges helse og utviklingsmuligheter, både kognitivt og emosjonelt» (BLD, 2015, s. 52).

Evalueringsrapport utført av AFI i oppdrag av Arbeids- og velferdsdirektorat viser at flere av prosjektmedarbeiderne forteller at det kreves noe mer av dem som fagpersoner når de skal følge opp ungdommer som har erfart at det å få bistand fra NAV er det normale (Frøyland og Fossetøl, 2014). Funnene fra en annen forskning viser at det ikke er fordi en ungdom er lat eller ungdom ikke klarte å møte arbeidslivets krav, men heller om bristende fundament for å kunne leve gode liv, ta en utdanning og komme i arbeid. Mange av ungdommenes fortellinger var sterke og pekte tilbake på dysfunksjonelle familier og en voksenverden utenfor familien som ikke reagerte (Olsen og Jentoft, 2013).

I strategiplanen (2015-2017), utarbeidet av BLD, prioriteres således målrettede tiltak for å inkludere foreldre som står langt fra arbeidsmarkedet. Det hevder at «Foreldrenes støttefunksjon for ungdommer i gjennomføring av deres skoleløp og i overgangen til arbeid er av stor betydning for ungdom. Når foreldrene har vansker med å komme inn på arbeidsmarkedet, har dette konsekvenser for barna i familien. Tiltak som kan bidra til at foreldrene kommer i arbeid er med på å styrke foreldrenes rolle både som forsørgere og forbilder» (BLD, 2015, s. 60).

3.2 Brukerfokuset tilbud

Arbeidet for å få disse ungdommer ut i arbeid eller videre i utdanning krever mye sterkere innsats fordi de har sammensatte utfordringer (Ose, Mandal og Mordal, 2014). I strategiplan utarbeidet av Solbergs regjering viser at årsakene til at ungdom faller fra skoleløpet eller ikke kommer seg i inntektsgivende arbeid, er sammensatte. Familiebakgrunn og levekår er viktige faktorer, og det er ofte ulike og sammensatte tiltak som må være på plass da tiltakene må

tilpasses den enkelte ungdoms utfordringer og behov. Strategiplanen fra regjering presiserer at det er viktig med individuell og fleksibel oppfølging av ungdom. Elever med særlige utfordringer må gis et helhetlig og koordinert tilbud som styrker tilknytningen til skolen. (BLD, 2015). Dette viser at det er behov for koordinert og tverrfaglig sammensatt tilbud fra forskjellige instanser for å hjelpe ungdommer. Andre undersøkelser peker blant annet på vansker med å komme i kontakt med de som trenger bistand, for lite grundig kartlegging før oppstart, at ungdommenes problemer er store og sammensatte og manglende forankring og prioritering av arbeidet med ungdommene. Det pekes også på samarbeidsvansker og at opplevd utilgjengelige tjenester er hindringer for å kunne arbeide godt (Frøyland og Fossetøl, 2014). En annen studie viser derimot at barn ses nokså usortert. Det vil si at risikoutsatte barn ikke kommer ferdig kartlagt som gjør det lett å sortere dem til «riktig» hjelpetjeneste. «De har litt atferdsvansker, litt omsorgssvikt, litt lærevansker, som hver for seg kanskje ikke utgjør «et stort problem», men som i sum skaper problemer i skolehverdagen og for barnets evne til å lære. Det er opphopningen av problemer i ung alder som gjør barnet sårbar, og som senere øker risikoen for at vedkommende ikke får et fotfeste i arbeidslivet» (Olsen og Jentoft, 2013, s. 66).

Evalueringsrapport utført av AFI viser at Nav-veiledere, prosjektmedarbeidere og samarbeidspartnere utfordres både når det gjelder kompetanse og oppfølgingsmetodikk når bistand skal tilpasses de ulike utfordringer utsatte ungdommer kan ha. Et utgangspunkt for flere av informantene i evalueringen har vært å fokusere på den enkelte ungdoms ønsker og mål for fremtiden (Frøyland og Fossetøl, 2014, s. 40). Flertallet av informantene har pekt på at Nav ikke kan løse problemene med de unge uføre alene. I følge forskere er det nødvendig å sette inn tiltak på et langt tidligere tidspunkt en før, for å få bukt med unge uføreproblematikken. Et forsterket fokus på familien, barnehagene, skoleverket, PPT, Skolehelsetjenesten og legene vil være nødvendig (Torunn, Jentoft og Jensen, 2009). «Nav-kontorene bør også i større grad spesialiseres på formidling til ordinært arbeidsliv, for eksempel gjennom et døgn basert lærings- og mestringstilbud, der Nav samarbeider med kommunene. Arbeidsgivere, særlig de offentlige og de store private virksomhetene, bør i større grad komme på banen for unge som trenger arbeidstrening» (Velle, 2015, s.38).

Undersøkelse utført av Universitet i Agder og Agderforskning i fire fylker viser derimot at etatene som er involvert ikke fungerer godt i forhold til de individuelle behov ungdommene har. Ungdommene er heterogene og kjennetegnes av ulike individuelle behov. Studien fant at etatene som er involvert ikke fungerer godt i forhold til de individuelle behov som mange i

målgruppen har. Dette gjelder særlig de etatene som nå utgjør NAV. Ifølge disse forskere har «Mange av de unge ble gående passive på trygdeytelser uten at det ble stilt nevneverdige krav om å forsøke seg i arbeidslivet, selv om det ville innebære og pendle eller å flytte til et større arbeidsmarked. I stedet ble ungdommene gående og ”slenge” over lang tid» (Olsen og Jentoft, 2013, s. 32). Undersøkelser fra Nordic Center for welfare and Social Issues derimot viser at «Many of the young interviewees bear witness to the fact that welfare state bureaucracy can resemble an impenetrable jungle. In this context, it is crucial that the bearers of the complexity are our authorities and organizations, and not our young people» (Göransson, 2016, s. 8).

3.3 Mestring

Å avbryte skolegangen er ikke noe disse ungdommene har ønsket seg. Grunnen til avbruddet er at de strever mye med egen og andres sykdom. De har en kaotisk hjemmesituasjon og de kommer til et punkt hvor de ikke greier mer. Når den totale belastningen blir for stor, vurderer de skolene som den aktivitet å avbryte (Nøra, 2012, 06.09). Markussen mfl bruker begrepet bortevalg istedenfor frafall for å belyse nettopp dette (Markussen et al, 2010). Sintef publiserte forskningsrapporten om utfordringer med ungdomssatsingen i Sør-Trøndelag. Ifølge rapporten er hovedproblemene dårlig selvfølelse, sosiale problemer, psykiske problemer, ensomhet, manglende motivasjon og generelt dårlig mestringfølelse etter mange nederlag (Ose, Mandal og Mordal, 2014). Helsedirektør Bjørn Guldvogs sier at «*det er en tendens at ungdommer er mer stresset og de sover altfor lite. Ungdom mellom 16 og 19 år sover i snitt to timer mindre enn anbefalt. Dette er alarmerende, fordi søvn er ekstremt viktig både for den fysiske og psykiske helsen*» (Helsedirektorat, 2017, 23.02). En annen forskning viser at mangelen på anerkjennelse hjemme kan påvirke selvbildet av ungdommen. Det kan føre til at ungdommen ikke utvikler den kompetansen de trenger for å lære og for å mestre sosiale relasjoner og tar imot støtte og hjelp. De opplever at de ikke blir sett, hørt eller anerkjent. Å oppleves usynlig kan forstås som å ikke bli sosialt sett og anerkjent (Nøra, 2012, 06.09). Evalueringsrapport utført av AFI viser at en del av ungdommene som har fått bistand beskrives å være uten «drive», som passive, umotiverte, og med lite handlekraft (Frøyland og Fossetøl, 2014). Både følelsen av mestring og trivsel er viktige for det faglige resultatet, som i neste omgang kan få betydning for om eleven fullfører videregående opplæring. God trivsel kan også bidra til å redusere fraværet fra skolen (Lunde, 2012).

I diskusjoner i forhold til hva man kan sette i verk av tiltak for denne gruppen ungdom, ser man at skolene er bekymret for at systemet i dag legger opp til å bare gjøre mer av det som ikke fungerer for denne gruppen. Forståelser om at denne gruppen allerede har brukt seg opp på skolen, at de ikke mestrer og ikke vil være der, er utbredt. Erfaringsmessig ser rådgiverne at disse ungdommene ofte har behov for noe som skolen ikke kan gi dem. De har behov for et helt annet miljø, uten for mye forbindelser til en skolehverdag de ikke mestrer eller føler seg ukomfortabel med (Ose, Mandal og Mordal, 2014, s. 125).

Forskningsrapport fra Nordic Center for welfare and Social Issues derimot viser at:

« ... Children and young people spend a large proportion of their childhood and adolescence in school, continuing until the age of 16 at least – or most commonly 18 in the Nordic region. Young people who are not in work or education and who suffer from mental ill health often cite negative experiences from their years at school. They experienced bullying or exclusion, felt that they did not fit in or did not receive the support of their teachers in order to learn all the things they needed to, and many left school early...» (Göransson, 2016, s. 18).

AFI i sin rapport viser at det pekes blant annet begrensninger i bruk av tiltak og manglende tiltak for å øke motivasjon og mestring. Flere av prosjektmedarbeidere er opptatt av at de har for lite tid og ressurser til å følge nok opp (Frøyland og Fossestøl, 2014). Det viktig årsaken til fattigdom er manglende tilknytning til arbeidslivet. Arbeid gir tilhørighet, nettverk og mulighet til økonomisk selvhjulpenhet. Å komme i arbeid er for mange et viktig steg på veien ut av fattigdom og utenforskap (BLD, 2015).

Kunnskapsgrunnlaget i strategien utarbeidet av BLD viser at det er for lite kunnskap om hvordan en oppvekst i fattigdom påvirker barn og unges hverdag og hvordan det påvirker barnas selvfølelse, deres tilknytning og tillit til samfunnet og deres fremtidsambisjoner. «Strategiplanen legger derfor an til å innhente mer kunnskap om dette, og også mer kunnskap om hvilke målrettede tiltak, både fra offentlig og privat sektor, som er mest effektive for å sikre deltakelse, inkludering og mestring blant grupper som faller utenfor» (BLD, 2015, s. 66).

3.4 Sosialisering

Det hevdes at uformelle nettverk er viktige. «Dersom vi som individer har gode tillitsfulle og varige relasjoner til andre mennesker, har vi et godt utgangspunkt for å håndtere mange av

livets utfordringer. En side koblingene til andre mennesker er at det har å gjøre med tilfredsstillelse av våre grunnleggende sosial behov» (Bø og Schiefloe, 2007, s. 149). Vi trives og fungerer best når vi anerkjennes som deltakere i meningsfulle sosialt felleskap, og når vi opplever trygghet og forutsigbarhet i forhold til andre. En annen side ved deltakelsen i nettverk er at det gir tilgang til ressurser. Gjennom relasjoner til andre kan vi få hjelp og støtte av mange forskjellige typer (Bø og Schiefloe, 2007)

Vår oppvekst, og miljøet vi vokser opp i, kan være påvirket av sosiale miljøfaktorer. Det er således viktig for barn og unge å ha en arena hvor de kan møtes og utvikler vennskap og felles interesse utenfor skole. Arenaene kan være fritidsklubber, fritidsaktiviteter, fritidssentre, mediesenter, musikkverksted m.m. I Danmark er det satt i gang et slikt tiltak for barn og unge i risikozonen, der de kan delta i fritidsaktiviteter på lik linje med jevnaldrende.

Utgangspunktet for tiltaket er at aktivt barn trives bedre, er mer sosial og har et bedre liv (Socialstyrelsen sitert i SSB, 2013). «Astrid Skatvedt har i sin doktoravhandling diskutert og pekt på potensialet som ligger i alminnelig samvær slik det skjer rundt et lunsjbord eller i en pause. Hun beskriver blant annet potensialet for utvikling og endring som ligger i uformelt samvær. Mens hjelpe og hjelpere har ulik status på vanlig treffpunkt som trekantsamtaler, ansvarsgruppemøter eller vanlig saksbehandling, er de mer like i uformelle møter» (Frøyland og Fossetøl, 2014, s. 73).

Regjeringen hevder at «god sosial støtte og integrering i samfunnet er forbundet med god helse, mens opplevd diskriminering har en negativ betydning for helsen. Barn og ungdom som vokser opp i fattigdom forteller oftere enn andre om ensomhet, bekymrer seg noe mer for egen framtid og nedvurderer egne ønsker for framtiden» (BLD, 2015, s. 52). Funnene fra forskningen, utført av Nordisk senter for velferd og sosiale utfordringer, viser at “the individual acts of laughing with others, cooking and eating together or going for a walk are perhaps trivial phenomena, but collectively they are described as a kind of” kit” that brings meaning to life” (Göransson, 2016, s. 16). Regjeringen hevder, ved å referere til forskning utført, at det er sammenheng mellom mennesker uten sterke sosiale bånd og svake sosiale nettverk i forhold til sannsynligheten for å utvikle dårlig fysisk og psykisk helse. Derfor bør forebyggende innsats rettes inn mot at barn og ungdom får utvikle gode og varige sosiale relasjoner i oppveksten, både i familien og i venneflokken (BLD, 2015). Gode nettverk og sosial støtte er viktig for den enkelt, da det å ha noen å snakke med om utfordringer forebygge psykisk helseplager. Undersøkelsen utført av Unge data viser at til tross for at barn og unge

har gode venner, viser det at en av ti ikke har fortrolige venner eller for tiden ikke har noen de vil kalle venner (Med.St.19 (2014-2015), 2015).

Flere studier viser at støtten i et vel fungerende nettverk forebygger mange psykososiale utfordringer. Samtidig reduserer utfordringens omfang eller behov for offentlige hjelpetjenester hvis kriser oppstår. «Medlemmer av nettverket er dessuten de viktigste modellene for utvikling og praktisering av normer og sosiale ferdigheter. Og det er først fremst i samspill med nettverksmedlemmer vi bygger opp vår selvoppfatning» (Bø og Schiefloe, 2007, s. 100). Forskere Natland og Rasmussen hevder at det vil være viktig for mange som har sluttet på skolen å ha med en støttespiller som står utenfor hjemme og skole. En person som veileder og støtter dem, en slags koordinator (Nøra, 2012, 06.09).

4.0 Metode

I denne delen vil jeg drøfte de forskjellige trinn jeg har foretatt meg i forskningsprosessen.

4.1 Forskning design

Master oppgaven er en kvalitativ studie, der jeg brukte fenomenologisk hermeneutisk tilnærming. «En fenomenologisk tilnærming i generell ikke-filosofisk forstand har vært utbredt i kvalitativ forskning. Når det er snakk om kvalitativ forskning, er fenomenologi mer bestemt et begrep som peker på en interesse for å forstå sosiale fenomener ut fra aktørenes egne perspektiver, og beskriver verden slik den oppleves av informantene, ut fra den forståelse at den virkelige virkeligheten er den mennesker oppfatter» (Kvale og Brinkmann, 2009, s. 45). Oppgaven er således basert på deltakernes og den ansattes meninger og synspunkter, samt mine observasjoner og refleksjoner som er av betydning i forhold til de faktorene som er effektive i jobbskolen. Målet med kvalitativ observasjon har vært å få en forståelse av informantenes opplevelser og erfaringer i deres hverdagsliv i forhold til jobbskolen (Polit og Beck, 2014).

4.2 Utvalg

Informantene er hentet fra en gruppe av ungdommer som er på jobbskolen i en bestemt tidsperiode. De fleste deltakere kommer til jobbskolen mellom kl.10:00 og 12:00. Jeg valgte å

komme på jobbskolen rundt kl. 11:00 for observasjon, da de fleste deltakerne er tilstede på dette tidspunktet. Deltakerne oppholdte seg på fellesareal og på forskjellige rom. Utvelgelsen av informanter ble gjort på en tilfeldig dag, og jeg kontaktet jobbskolens koordinator som ble med og presenterte meg for deltakerne. Jeg fortalte deltakerne, i felleskap, hva studiet innebar og hvor mange deltakere jeg trengte til oppgaven. Deretter gikk jeg inn fra rom til rom og spurt deltakerne om de ville stille til intervju. Det var flere som ikke følte seg komfortabel med å stille til intervju og takket nei. «Det å bli forsket på kan skape eller underbygge engstelse» (Hammersley og Atkinson, 2004, s. 302). Men for de fleste var det i orden å bli observert. Jeg fikk nok frivillige informanter, og de som meldte seg frivillige til intervju var fire ungdommer og en ansatt. Da intervjutid nærmet seg, valgte en av ungdommene å trekke seg, da han ikke lengre var deltaker ved jobbskolen. Jeg bestemte meg da for å samle inn data fra de resterende tre deltakere. Datamaterialet var litt for tynn, så jeg bestemte for å holde et intervju til. Alle de tre deltakere som ble intervjuet hadde mål om å få studiekompetanse slik at de vil kunne få anledning til å ta høyere utdanning. Jeg savnet stemmen fra de deltakerne som var ute i praksis eller var på vei ut i arbeidspraksis, de som har som mål å komme ut i ordinært arbeid. Jeg valgte derfor å intervju en mannlig deltaker, som hørte til i denne kategorien. Næringslivskontakt på jobbskolen bistod meg med å rekruttere denne deltaker for intervju.

Jeg har valgt informanter fra begge kjønn. Deltakerne var i alder mellom 19 og 24 år. Informantene var svært beskrivende om deres livserfaringer i samtalen. Det beste ville vært å intervju deltakeren ved oppstart og avslutning av deltakelse. Men dette ble ikke mulig på grunn av mine tidsressurser og kapasitet. For å kompensere for dette, valgte jeg da å intervju to deltakere som hadde vært deltakere ved jobbskolen i en stund, og to som har nettopp hadde begynt. Den ansatt hadde vært med helt siden prosjektet ble opprettet for ca. tre år siden.

4.3 Datasamling

Det har ikke vært vanskelig for meg å få tilgang til ungdommene på jobbskolen. Jeg var der i brukerorientert praksis tidligere i studiet, og dette la grunnlag for å komme tilbake og gjennomføre et masterprosjekt. Jeg intervjuet da fem ungdommer som var deltakere på den tiden, og jeg utførte deltakende observasjoner. Deltakerne ble også muntlig informert om at dataen fra deltakende observasjon i den perioden skulle brukes i oppgaven. Dessuten var det jobbskolen selv som forespurte universitet om å skrive oppgave om jobbskolen.

«Det finnes i dag en rekke hendige og pålitelige tekniske hjelpemidler for å gjøre et permanent opptak, og mulighetene er mange» (Hamaresley og Atkinson, 2004, s. 214). Kvale og Brinkmann (2009) også hevder at det er flere måter å registrere intervju på med tanke på senere dokumentasjon og analyse. Jeg valgte å bruke lydopptak i intervju for å hjelpe meg å fange opp alt det som ble sagt i samtalen og jeg konsentrer meg om samtalens dynamikk. Jeg tenkte også at det var viktig at informantene følte at jeg lyttet og var interessert i intervju. En ulempe med notering under intervju er at informantene fort kan føle at forskeren ikke er interessert og dermed mister de lysten til å fortelle. Derfor unnlot jeg å skrive notater under intervju.

4.3.1 Gjennomføring av intervju

Kvale hevder at «Intervju er et inter subjektivt foretakende, hvor to mennesker snakker om emner av felles interesse» (Kvale og Brinkmann, 2009, s. 200). I den kvalitative forskningsintervju er det utfordrende å lage et strukturert intervjuinnhold. Det er forløpet av samtalen som styrer intervjuene og den semi - strukturert intervjuguide hjelper forskeren å juster spørsmålene og bruke sokratiske spørsmål til å gå inn i dybden av det tema som har relevans for oppgaven. Intervjumetoden jeg således brukte er semi- strukturert. Jeg hadde laget en intervjuguide på forhånd og ut fra de spørsmålene på intervjuguide intervjuet jeg deltakerne. (se vedlegg 2). «En intervjuguide er et manuskript som strukturer intervjuforløpet mer eller mindre stramt. Den kan enten inneholde noen temaer som skal dekkes eller være en detaljert rekkefølge av omhyggelig formulerte spørsmål» (Kvale og Brinkmann, 2009, s. 143). Temaene i intervjuguiden har vært om «ice- breaker» som inneholder presentasjon og gjentakelse av samtykke og formålet med studiet, tidligere livs og skoleerfaring, erfaring og opplevelser på jobbskolen. Deltakerne ble spurt om hvilke hjemmeforhold de har hatt, og hvilke erfaringer de har hatt på skolen, og det offentlige. Spørsmålene knyttet til jobbskolen handlet om forventinger, utfordringer og hva som er viktig for at deres deltakelse på jobbskolen skulle lykkes. Spørsmålene var enkle og korte. Informantene ble også bedt om å dele tidligere erfaringer, beskrive deres hverdag og tilbudet de får på jobbskolen. Av hensyn til flyt i samtalen hadde jeg stort rom for å utspørre ungdommene ytterligere på de områdene ungdommene selv valgte å snakke om, slik at denne informasjonen ble belyst mer. Jeg tok opp samtalen på lydopptak, og kort tid etter samtalen var fullført, overførte jeg lydopptaket til

min egen privat PC, hvor opptaket er lagret med kode. Etter at intervjuene var ferdige, transkribert jeg lydopptaket skriftlig. Hele intervjuinnholdet ble transkribert i tekstform.

Jeg intervjuet fem informanter (fire deltakere og en ansatt). Jeg brukte ca. tre og en halv timer på å utføre intervjuene. Intervjuet med deltakerne varte i gjennomsnitt ca. 30 minutter. Det lengste intervjuet var samtalen med den ansatt, og det varte i litt over en time. Intervjuene ble utført i 2016 og 2017. Jeg valgte å utføre intervjuene på informantenes sted, da dette gjorde at de slappet mer av, enn om de skulle vært i ukjente omgivelser (Hammersley og Atkinson, 2004). De fire intervjuene (tre deltakere og en ansatt) fant sted på jobbskolens lokaler, og det femte intervju ble holdt på praksisplassen. En informant torde ikke å gjennomføre intervju alene, det ble derfor, etter informantens ønske, gjennomført sammen med næringskontakten. Det var næringskontakten som hadde arrangert samtalen. Jeg utførte intervjuene på fire forskjellige dager. Først var det deltakerne som ble intervjuet og til sist var den ansatte. Spørsmål som ble stilt til den ansatte var forskjellige fra de spørsmålene som deltakerne fikk. Det ble laget egen intervjuguide rettet mot den ansatt (se vedlegg 3).

Hammersley og Atkinson (2004) hevder at det at man kan bruke lydopptak i felten, men det fjerner med andre ord ikke behovet for observasjon og notering. «Åpen eller ustrukturert intervjuing og deltakende observasjon er innen samfunnsforskningen de to mest anvendte tilnæringsmåtene til forskningsfeltet. Disse to metodetyperne kombineres ofte» (Holter og Kalleberg, 1996, s. 15). Jeg observerte deltakerne hver morgen i en uke i gjennomsnittlig tre timer daglig i 2016. Jeg observerte også deltakerne ca. 5 timer daglig i to uker på den tiden jeg hadde praksis i forhold til PSY 417 i 2014. Til sammen i de to periodene, har jeg observert deltakerne i ca. 71 timer. Jeg har observert de i dagligdagse situasjoner som lunsjbord, osv. Observasjoner og små samtaler er blitt skrevet som feltnotater i min logg. Selv om deltakerne har vært forskjellige i de to periodene, har rutiner, struktur, og måten jobbskolen arbeider på vært likt. Eneste forandringen er at jobbskolens lokaler har flyttet seg fra underetasjen til et stor luftig lokale med flere rom i en etasje over i samme bygg.

Grunnlaget for analysen har vært intervjuer med informanter som har deltatt på jobbskolen, noen med kort deltakelse, og noen med lengre deltakelse. Analysen inneholder også mine observasjoner, og tidligere notater innhentet i forbindelse med oppgave skrevet i 2014. Informasjon i oppgaven fra 2014 inneholder notater fra deltakende samtaler jeg hadde med deltakerne, med fokus på å innhente deres brukerperspektiv.

4.4 Analyse

Kvale hevder at å analysere betyr å dele opp i biter eller elementer (Kvale og Brinkmann, 2009). «Den teoretiske oppfatningen av hva som skal undersøkes, bør generelt gi grunnlag for å avgjøre hvordan og hvilken metode som skal benyttes for å analysere innholdet» (Kvale og Brinkmann, 2009, s. 199). Jeg har lest gjennom intervjuene flere ganger og er blitt godt innforstått med innholdet av intervjuene (Hamarsley og Atkinson, 2004). Ettersom formålet med forskningsstadiet har vært å utforske deltakernes meninger, oppfatninger og tolkninger samt fortolkninger av mine observasjoner, har jeg gått inn på de ulike interessante sidene i de individuelle intervjuene og tolket dem på en dypere måte (Brinkman og Kvale, 2009).

I analysen har jeg brukt «content analyses» metode. «Content analysis is based on examination of the data for recurrent instances of some kind, these instances are then systematically identified across the data set, and grouped together by means of a coding system» (Silvermann, 2011, s. 171). Jeg har gått gjennom hele intervjudataen og undersøkt det for å få identifisert viktig ord i setninger, eller vers.

Analysemetoden jeg bestemt meg for å bruke har styret mine forberedelser til intervjuene, utarbeidelse av intervjuguiden, intervjuprosessen og transkriberingen. Først har jeg intervjuet alle informantene ved bruk av semi- strukturert intervjuguide og tatt opp hele samtalen. Like etter samtalen ble tatt opp, ble dataen overført til min egen pc hvor det er kun jeg som har tilgang. PC- en har vært et viktig arbeidsverktøy i den analytiske prosess. Dataene er lagret anonymt på pc- en etter hver samtale slik at identitet av informantene har vært separert fra selve samtale innholdet. Kort tid etterpå ble dataene transkribert i tekst. Dette er av hensyn til at kroppsuttrykk, tonefall, og andre relevante uttrykk ikke skal glemmes. Å transkribere betyr å transformere, å skifte fra en form til en annen. Når intervjuene transkriberes fra muntlig til skriftlig form, blir intervjusamtalene strukturert slik at de er bedre egnet for analyse. «Når materialet struktureres i tekstform blir det også lettere å få oversikt over det, og strukturering er i seg selv en begynnelse på analysen» (Kvale og Brinkmann, 2009, s. 187-188). Innsamlet datamengde var ikke så stor, så jeg valgte å transkribere hele intervjusamtalen i tekstform. Først transkribert jeg hver intervjusamtale i tekst form. Deretter startet jeg med å flette samtaleintervjuene sammen på bakgrunn av spørsmål i intervjuguiden. Det ble ikke noe redigering under transkribering, samtalen ble nedskrevet akkurat slik det ble sagt av informantene, men den ble omformet til en mer formell skriftlig stil i transkriberingen. Fordelen med dette er at det enkelte ganger dukker opp nyttige analytiske begreper «spontant»

fordi deltakerne selv bruker dem. Jeg har således vært oppmerksom på utsagn, tonefall og andre kroppsuttrykk fra informantene mens jeg transkribert hele dataen. Spesielt har jeg vært oppmerksom på ord, uttrykk eller avsnitt som har gjentatt seg flere ganger av en informant, eller som har blitt sagt av flere informanter (Hammersley og Atkinson, 2004). Tekstene fra hver informant ble flyttet sammen til en plass, i forhold til de spørsmålene og temaene som intervjuguidene hadde lagt til grunn. Etter at dataen fra alle fire informanter var flettet sammen, skrev jeg ord, uttrykk, og setning som ga særlig trekk, eller som jeg vurderte å ha noe betydningen for problemstillingen og videre utvikling av teoretiske perspektiv.

En av de vanligste formene for dataanalyse i dag er koding, eller kategorisering av intervjuuttalelsene. De to begrepene brukes imidlertid om hverandre (Kvale og Brinkmann, 2009). Den sentrale delen av analyseprosessen er identifisering av kategorier (Hammersley og Atkinson, 2004). Jeg valgte informantenes egne ord, som de ble fortalt, når jeg kodet og kategorisert dataene i forskjellige rader. Her ble det flere koder og kategorier. Igjen grupperte jeg inn dataene som hadde felles trekk i samme rader i form av koder. Her brukte jeg også ord, eller setning fortalt av informantene. Deretter ble dataene igjen kodet. Videre utførte jeg tilsvarende prosess med innsamlet data fra den ansatte. Innsamlet data fra den ansatte har jeg latt stå for seg selv under analysen, dette av hensyn til å finne felles trekk mellom deltakerne som er tjenestemottakere, og den ansatte som tjenesteyter. Jeg har da brukt relasjonelle analyse for å finne sammenheng i innhold mellom den innsamlede data fra ansatt og deltakerne på jobbskolen. Etter å ha gjennomgått tilsvarende prosess med intervjuet av den ansatte, flettet jeg kategorier fra deltagerne og den ansatte sammen. Jeg har kommet frem til tre tema som jeg mener beskriver begge parter. Jeg har brukt induktiv tilnærming for å analysere dataene samlet inn via deltakende observasjon, semi- strukturert intervjuguide og notater fra forskjellige kilder og litteraturer. Ved induktiv tilnærming betyr det at hoveddata for oppbygging av oppgaven har vært basert på den innsamlede dataen. Denne dataen har vært lagt til grunn for å komme frem til en teori som skal besvare problemstillingen. Tilnærmingen kalles «bottom- up approach». Jeg hadde på forhånd ingen spesial begrep eller teori som jeg la til grunn for data innsamlingen. Teorien er bygget opp fra observasjoner, feltnotater, intervjuene og forskjellige litterære kilder. Jeg har startet med spesifikk observasjon med fokus på deltakernes væremåte, kommunikasjon mellom hverandre og mellom dem og ansatte, og måten de jobber på, og hva de jobber med. Det er også lagt vekt på oppholdsstedet for ungdommer på jobbskolen, om det er nok rom, hvilke sosiale aktiviteter de deltar på mens de er der. Deretter ble fokus mitt rettet på å finne/se mønster mellom de observerte dataene,

data fra å intervjuene og notatene. På bakgrunn av dette klarte jeg å lage en generell hypotetisk antakelse om forskningsspørsmål og problemstillingen. Deretter landet jeg på en teori som jeg mener kan besvare problemstillingen og forskningsspørsmålene.

4.5 Forskningsetikk

Kvale hevder at «etiske problemer i intervjuforskningen oppstår spesielt på grunn av de komplekse forholdene som er forbundet med å «utforske menneskers privatliv og legger beskrivelsene ut i det offentlige» (Birsh et al, sitert i Kvale og Brinkmann, 2009, s. 80). I Norge som for eksempel i Danmark er det et krav om etikkutvalg godkjenner prosjekter innenfor helseforskning, mens forskere innenfor den mindre livstruende samfunnsvitenskapen anses som kompetente til å vurdere de etiske konsekvensene av sin praksis (Kvale og Brinkmann, 2009). For å skrive en oppgave på universitet i Agder, trenger man å skrive en prosjektplan. Prosjektplanen samt et ferdig utfylt skjema skal deretter sendes til Fakultets Etisk Komite (FEK). Prosjektplanen gir kortfattet opplysninger om hvordan oppgaven skal skrives. Den inneholder innledning, teoretiske rammeverk, metode for gjennomføringen av oppgaven. Den inneholder også informasjonsskriv, samtykkeerklæring skjema, intervjuguide. Oppgaven er således søkt FEK og Norsk senter for Forskningsdata (NSD), og den er godkjent av begge personvernombudene. Den har også fulgt forsknings etisk retningslinjer som innebærer informert samtykke, fortrolighet, konsekvenser og forskerens rolle. Det er søkt skriftlig samtykke av informantene (se vedlegg 1). Anne Ryen i Silvermann (2011) hevder at i noen land, er det obligatorisk at forskeren får skriftlig informert samtykke. I andre steder er muntlig samtykke akseptert hvis informantene som forskeren jobber med, ikke er barn, elever, kunder, pasienter osv. (Silvermann, 2011).

Informantene undertegnet samtykkeerklæringsskjema, og de fikk opplyst formålet med studiet. Informert samtykke betyr at forskningsdeltakerne informeres om undersøkelsens overordnede formål og om hovedtrekkene. «Det innebærer også at man sikrer seg at de involverte deltar frivillig, og informerer dem om deres rett til når som helst å trekke seg ut fra undersøkelsen» (Kvale og Brinkmann, 2009, s. 88). Informasjonen jeg har innhentet fra deltakerne er anonymisert. Informantene er notert ved sine initialer slik at jeg kan identifiserer dem under bearbeidelsen av dataen. Observasjoner og refleksjoner er gitt hovedfokus på deltakerne som har gitt samtykke. Det blir ofte hevdet at mennesker som skal studeres av samfunnsforskere bør få utfyllende og nøyaktig informasjon om forskningen, og gi sitt

uforbeholdne samtykke. Hammersley og Atkinson (2004) hevder derimot at selv om feltforskeren opererer åpent, er det sjelden at han eller hun forteller alle som studeres alt om forskningen. En av de mange årsakene disse forskerne forteller om er at menneskene som studeres kanskje ikke er så veldig interessert i forskningen. Jeg vurderte at deltakerne ikke trengte å bli informert om alt i forskningen. Observasjonene er foretatt på fellesarealene med fokus på de rekrutterte deltakerne. Deltakerne som ikke var villige til å delta i studien var informert om dette, og de har således ikke vært med under mine observasjoner og refleksjoner. Hovedfokuset under deltakende observasjon har vært å konsentrere seg om de deltakerne som har gitt samtykke.

Jeg har lagret all data samlet inn med kode på egen pc og det er lagret adskilt fra samtykkeerklæringsskjema slik at det blir anonymisert. Dette er for å holde dataen konfidensiell. (Kvale og Brinkmann, 2009). Formålet med denne oppgaven er å finne faktorer som virker for at deltakerne på jobbskolen skal få et positivt utbytte av tilbud når de er der. Selv om det kan være for seint for informantene å få utbytte av denne forskningen, vil den komme fremtidige deltakere til nytte.

5.0 Presentasjon av Funn

I denne delen skal jeg presentere funnene fra observasjoner utførte både da jeg var i praksis på jobbskolen i 2014, og observasjon utførte i 2016, samt analyse fra intervjusamtalene. Analyse av intervjusamtalene og observasjoner har ført meg til tre hovedkategorier som jeg kommer til å bruke i drøftingen av oppgaven. Disse tre kategorier omhandler bruker fokusert tilbud, mestingsopplevelse og sosialisering. Et annet viktig hovedfunn som drøftes parallelt med de tre hovedkategoriene er vanskelig forhold i og utenfor hjemme. I tillegg ønsker jeg også å se på viktigheten av god kontakt med samarbeidspartnere. Denne kategorien har jeg valgt å slå sammen med bruker fokusert tilbud.

Jeg bruker sitater fra informantene for å la deres stemme komme frem. Jeg bruker intervjuet med den ansatt på jobbskolen til å illustrere og utdype det ungdommen selv sier. Jeg har brukt ordet deltakere for å beskrive funnene fra deltakende observasjon og informanter for å skrive funnene fra intervjuene.

Målet med denne oppgaven har vært å finne ut hvilke opplevelser og erfaringer disse ungdommer har fra skolegang, hvilke hjemmeforhold og tiltak på jobbskolen som har betydning for at de skal kunne fullføre utdanning og/eller kommer ut i arbeid.

Gjennom intervjuene og deltakende observasjoner, har jeg forsøkt å samle inn data som kan svare på forskningsspørsmålet. Intervjuene handler om ungdommenes livserfaring og opplevelser, og den ansattes refleksjon i forhold til jobbskolens tilbud.

5.1 Brukerfokusert tilbud

Jobbskolen er et lavterskeltilbud som jobber med brukerfokusert tiltak for de mest vanskeligstilte ungdommene i kommunen. Deltakerne opplevde at veien for å komme inn på jobbskolen har vært lett for dem. Det er ikke konkrete kriterier eller krav for å komme inn, annet enn at ungdommen har indre motivasjon og vilje. Denne opplevelse gav dem et positivt inntrykk i forhold til deres tidligere erfaring med for eksempel NAV. Deres inntrykk endret seg ikke selv om de oppfattet at prosjektet var under NAV. Noen deltakere ble positivt overrasket og satte stor pris på et slikt initiativ fra det offentlig. En informant kunne forteller at han fikk telefon fra fylkeskoordinator og ble spurt for deltakelse.

Informant 2: «... Det var Fylkeskommune koordinator, han ringte til de som ikke har studiekompetanse, han sa vi skulle snakke om muligheter for å få studiekompetanse og gå videre. Så egentlig det var den telefonen jeg fikk så fikk jeg hørte vi skulle møttes på fylkeshuset. Han ringte meg bare plutselig på en onsdag. Jeg var kjempeglad når jeg fikk det ...».

Informant 1: «Nei, det var greit hele veien. Det var på en måte de tilpasser seg til meg da».

Informantene syntes at tilbudet på jobbskolen var individuelt tilrettelagt og tilpasset deres behov. Dette var noe de savnet da de gikk på skolen. Ved at det er individuelt tilpasset gir det dem muligheten til å styre sitt eget tempo. De kunne se at prosjektet tilbøy dem hjelp fra A til Å. Gode samarbeidspartnere er en viktig del for at arbeidet ved jobbskolen skal lykkes. Funnene viser at ansatte har vært flinke til å finne gode samarbeidspartnere. De fleste er i det private næringslivet, og de har vært flinke til å finne en tilpasset plass for dem som vil komme ut i arbeid. Funnene viser at det er en klar sammenheng mellom deltakernes tidligere kjennskap til det offentlige og deres forventninger fra Jobbskolen. Deltakere som har vært på

andre tiltak tidligere har kommet med flere forventninger, mens de som er helt nye i det offentlig ikke har vært i stand til å nevne mye forventninger fra prosjektet.

Informant 3: «... at man har en ramme som alle skal være innenfor og er du litt på utsiden så forsvinner du vekk. Jeg skulle ønske at de rammene på skolen var mer mykere, man kunne bøye litt. Jeg synes de her har mykere ramme ...».

Informant 2: «... Jeg visste egentlig om det fordi jeg har gått på gate akademiet der XXX var før ...»

Informant 3: «... Jeg forventer at de møter meg på en ordentlig måte. At de ser forskjell på meg og de som har andre utfordringer, at de skjønner at de ikke kan ta oss på samme måte. Og så forventer jeg hvis de ikke kan svare meg på det jeg spør om at i hvert fall prøver hjelpe meg å finne måte å finne svar på. Og så håper jeg at de, men det er opp til meg men de hjelpe meg at så godt jeg klarer her liksom. Det var disse tingene jeg svaner fra tiden på videregående skole også jeg svanet hver dag er forskjellige at de forstår det er mer rom for det at ikke alle opplever det samme ...».

Ansatt: «... noen ungdommer trenger mer hjelp enn andre og litt lenger tid på en ting ...».

Jobbskolen har et godt og tett forhold til samarbeidspartnere, både internt og eksternt, som alle ønsker å bidra til endring. Kontakt med næringslivet er en viktig faktor for arbeidet og det er viktig at ansatte er tilgjengelige for samarbeidspartnere når de trenger dem.

Ansatt: «... vi er en telefon, eller et kvarter unna fra samarbeidspartnere ...».

Ungdomsavdelingen har forsterket muligheten for tilgjengeligheten for samarbeidspartnere ved å tilby en bil. Lokalene er større og tilrettelagte, noe som har stor betydning for trivsel. Måten jobbskolen jobber på er nytenkende og annerledes enn tidligere tilbud fordi fokuset er på jobb, skole og sosial kompetanse.

Ansatt: «... Det som er unikt med jobbskolen er at vi jobber både med arbeid og skole og samtidig kan vi sitte her og jobber med fag slik at vi kan motivere de til å ta faget som de ikke bestått og vi kan motivere de å komme tilbake på videregående skole ...»

Jobbskolen har ingen ferdigutfylt mal som deltakerne må passe inn i. Det legger ikke vekt eller fokus på deltagerens fortid. Dette gir en fordel ved at de ikke føler seg forhåndsdømt. Funnene viser at deltakerne har tillit og godt forhold til de ansatte.

Ansatt: «... Her har vi ikke noe ferdig mal vi skal jobbe når de kommer inn ...».

Deltakerne er forskjellige og har forskjellige bakgrunn. Deltakerne er med å utforme individuelt tilrettelagte tilbud. Tilbudet er individuelt tilpasset, hvor det kan bestå av bare å stå opp og komme til jobbskolen, eller til å få hjelp med skolearbeid og komme ut i arbeid osv. Næringslivskontakten tilpasser også sine besøk på arbeidsplassen individuelt. Alt fra en gang pr dag til en eller to ganger i uka.

Informant 3: «... Forskjellen på alle de som er her, at noen som jeg går i klassen med dem trenger mer hjelp, utenom klarer vi mest selv ...».

5.2 Vansker i og utenfor hjemmet

Flere av deltakerne kunne fortelle om en oppvekst i ustabil miljø, med mye flytting og skiftende familieforhold. Funnene viser at skoleprestasjon har vært bra inntil det har skjedd noe endring i familiestruktur enten på grunn av dødsfall, sykdom, samlivsbrudd eller arbeidstap. Informantene forteller at skolelyst, motivasjon og konsentrasjon ble dårligere etter at hjemmeforholdene ble endret. De mente også at skolen ikke kom med tilbud for å kompensere det tapet de opplevde hjemme. Utfordringer hjemme, samt høye skoleprestasjonskrav har spilt inn for frafallet fra videregående skole. Funnene viser også at tross for kaotiske hjemmesituasjoner, har de fleste klart å gjennomføre grunnskole. Dette kan være på grunn av nivået og nesten alle som går på grunnskolen har rett til å gå videre til videregående skole.

Informant 2: «... Det var jo sånn at jeg orket ikke å gå på skolen. Jeg hadde ikke lyst å gå på skolen. Jeg skjønnte ikke vits. Jeg ble deprimert, jeg tenkte alle kom til å dø, så hva er vitsen. Jeg var kjempe glad i min far og jeg knytte det til hans dødsfall. Jeg tenkte jeg kom til å dø plutselig hadde jeg en annen rutine ...».

Informant 1: «... Min far er død og min mor har kreft. Min far døde da jeg var tretten, ... Ja sykdommen var veldig vanskelig ...».

4 av 6 deltakere har skilt foreldre. De fleste informantene har vokst opp enten hos far eller mor og de har hatt utfordringer med egen psykisk lidelse, eller foreldres psykisk eller somatisk lidelse. De fleste kommer også fra en familie med lav sosioøkonomisk bakgrunn og lav utdanning. Flere av deltakerne har påtatt seg ansvar for å hjelpe familien økonomisk, og flere har ikke fått den hjelpen da de trengt i forhold til skolearbeid.

Informant 1: «Jeg hadde jo ikke far og min mor kunne ikke om dette. Siden det var lenge siden hun hadde dette og hun kunne ikke. På en måte det var opp til meg da».

Informant 3: «... Når han ble lagt inn, mistet vi inntekten, det var han som sto for hovedinntekt så da ble jeg som foreldre siden jeg var eldst i familien. Så da ble det veldig vanskelig å konsentrere om seg selv og skolen ...».

Ansatt: «... noen ganger foreldrene er opptatte av at ungdommen skal tjene på penger og ungdommen velger å ta praksisplass og når du har tiltakspenger (tidligere økonomisk sosialstøtte) som det heter nå, da går de med tiltakspenger noen ganger foreldre ringer og spør hvor mye ungdommen kommer til å tjene. Så de er mer opptatt av hvor mye penger kommer inn til huset fordi foreldrene er lavlønnnet eller de går på ytelser av nav. Da er jo det at utfordringer man ikke kan si noe. Men jeg vet om en ungdom som gir mest parten av pengene sine til familien sin fordi de har det tøft hjemme ...».

90 % av deltakerne har hatt et forhold til mobbing, enten som mobbere eller mobbeoffer da de gikk på skolen. Deltakerne med minoritetsbakgrunn er godt representert i funnene. Deltakerne har opplevd ensomhet, mistriivsel, utestengelse, ekskludering, og stigmatisering på grunnskole. Funnene viser at mobbing på skolen er en av hovedgrunnene for skolemistriivsel og skolen har ikke tatt grep for å gjøre noe med mobbingen til tross for at ungdommene har fortalt om mobbingen. Funnene viser at skolene ikke har hatt ressurser til å imøtekomme elevenes behov. Deltakerne kunne også fortelle om atferdsendring på grunn av hjemmesituasjon og dårlige opplevelser på skolen. De begynte å skulke, å være bort fra skolen og å viser rebelsk opprør hjemme.

Ansatt: «... Mobbing er stor ting her (jobbskolen) ...»

Informant 3: «... Jeg ble mobbet på barneskolen ...».

Informant 1: «... Jeg trivdes ikke på barne- og ungdomsskole, jeg var ikke det ...».

5.3 Sosialisering

Informantene beskrev at det å treffe andre, og få dekket sitt sosiale behov har vært viktig for deres deltakelse på jobbskolen. Ved å komme til jobbskolen opplevde de muligheten til å slippe å være ensomme og plages av forstyrrende tanker. De kunne fortelle at gleden av å se folk hverdag og at de har et sted å komme til, hadde stor betydning for deres hverdags deltakelse. Funnene fra deltakende observasjon viser også at stemningen var bedre og mer

livlig rundt lunsjbordet enn resten av dagen. Ansatte inkluderer alle deltakerne i samtale ved lunsjbordet. Deltakerne forbereder lunsj sammen. Gleden av å få fersk mat, snakke sammen med andre som sitter ved siden av eller på tvers, har stor betydning for deres trivsel på jobbskolen. Lunsjen er gratis, noe som har dobbel effekt på ungdommer. Det at man får kontakt med andre og samtidig slipper å bekymre seg for hvilken mat en skal ta med seg er en faktor som har spilt inn for trivselen. Å spise og være sammen bidrar til sosialisering og følelse av tilhørighet, felleskap og å være en del av en gruppe.

Informant 1: «... også er det lunsj sammen med de andre kjempehyggelig ...».

Informant 2: «... Vi sitter i et rom og vi hjelper hverandre. Lunsjen er også greit fordi alle sammen sitter og spiser, du kan bli kjent med de andre som du ikke møter ...».

Rommene er også møblert slik at man føler seg hjemmene, med sofa, kjøkkenet, spisebord og TV. Det er også flere rom som deltakerne bruker enten som opphold eller leserom. Deltakere har frihet til å gjøre hva de har lyst til hverdag. Å se på en TV med en kopp kaffe i hånda fremmer trivsel og følelse av å være hjemme. Deltakerne trenger ikke stor endring om å være på jobbskolen. Dette skaper trygghet for å finne seg til rette.

Informantene kunne fortelle at det å komme til et sted, ha det sosialt, mulighet til å jobbe sammen med andre, få lærebøker gratis og få gjenforklaring betyr mye for dem. Funnene viser at de fleste deltakerne på jobbskolen ikke har ett stort nettverk og fleste av dem bor alene. Ved å komme til jobbskolen får derfor deltakerne mulighet for å få venner.

5.4 Mestring

Funnene fra observasjon viser at det var deltakere som ikke kom ut til å spise sammen med de andre i lunsjen. Leserommet som disse ungdommer brukte var alltid lukke og de var innesluttet. Selv om de fleste leserommene var gjennomsiktige, fantes det noen ikke var det. Dette var et godt tilbud for dem som ville være for seg selv. Lokalet var møblert med hensikt og mål med budskap. Bokhyllene var plassert i den ganga som var mest brukt. Tanken var at dette gir indirekte påvirkning.

Informantene kunne fortelle at de hadde dårlig erfaring i møte med NAV. Deres opplevelser i møte med Nav hadde vært frustrerende, demotiverende og de hadde følt seg avvist. De var positivt overrasket med det skolefaglige tilbudet på jobbskolen etter deres dårlige opplevelse

på ordinære skole. Deltakerne likte ikke å gå på NAV for å søke hjelp. At beliggenhet til jobbskolen er utenfor NAV bygget, og sentralt, gjør at flere deltakere oppsøker jobbskolen og det kan ha stor betydning for arbeidet med dem. Flere av deltakerne hadde lavt selvtillit, lavt selvbilde og de hadde opplevd nederlag. De var også utsatt for høyt krav fra samfunnet. Jobbskolen jobber bevisst med oppbygging av selvfølelse, mestringsopplevelse og råd og veiledning i forhold til skole og arbeid. Et hovedfunn ved jobbskolen er ansvarliggjøring og realitetsorientering av deltakere. Dette hindrer deltakerne fra enda et nederlag og forsterker oppbyggingen av mestringsfølelse. Funnene viser også at stimulering og motivasjon er en viktig del jobbskolens arbeid.

Informant 3: «... Jeg føler ikke det de vil hjelpe også føler jeg at når du er sårbar også kommer du til en situasjon der du trenger hjelp også får sånn en stabla papirer som du skal fylle ut, så mister din mot ...».

Ansatt: «... det er at de fleste har litt dårligere forhold til tidligere skole som gjør at kanskje de har dårlig selvtillit. Hvis du får dårlig selvtillit på skolen, så får du dårlig selvtillit i hverdagen. At du får litt selvtillit lift arbeidsliv også. Du føler at du ikke duger ...».

Informantene kunne fortelle at stimulering, inkludering og igangsetting var viktig for dem mens de var på jobbskolen. Flere av deltakerne kunne fortelle at det å bli sett, hørt og inkludert var verdifullt for dem. Ansatte bruker navnene på deltakerne når de skal snakke med dem, og kontorer til ansatte er alltid åpent og det er ingen kølapp for å snakke med de ansatte. Funnene viser at ansatte er tilgjengelig til en hver tid for deltakerne. Funnene viser at deltakerne har et positivt forhold til ansatte på jobbskolen. De beskriver de ansatte som gøyale snille, og med godt humør, At de opplever ansatte som snille er et viktig utgangspunkt for at disse deltakerne blir stimulert, motivert og igangsatt. Ansatte er bevisst og er uformelle i måten de jobber på, alt fra klesmåte, tema de velger i undervisningen og diverse væremåte. Ungdommene blir møtt der de er.

Informant 2: «... De (ansatte på jobbskolen) er veldig hyggelige å snakke med, de er litt sånn tuller, det er på en måte litt gøy, de er jo snille alt mulig. De erter på en morsom måte, de er ikke frekke eller sånn. De prøver å få oss sette i gang å gjøre ting. I hvert fall det er inntrykket jeg har fått av ...».

Ansatt: «... Så det er ikke alle som oppfatter det, kanskje vi gjør det litt på en annen måte fordi her trenger de ikke å trekke kølapp, her går man rett inn og si at man har lyst å prate. Her kan man få veiledning samme hva det er for noe de fleste ting ...».

Informant 2: «... Men på jobbskolen det er mer egentlig når vi er her vi gjør de tingene som vi skal gjøre. Det er jo en skole på en måte. Ansatte er også flinke som motiverer oss for å gjøre noe ...».

Flere deltakere legger seg seint og står opp seint. De fleste har ikke hatt daglige aktiviteter som stimulerer dem for å få døgnrytmen på plass.

Informant 1: «... Å komme på tida, våkne opp hverdag, har rutine, få oss sette i gang ...».

Funnene viser at deltakerne nevner det å komme på tiden, våkne opp hverdag, hjelp til å utvikle rutine, gå på skolen, være i skoleaktivitet som verdifull for dem. Dette bidrar til at deltakerne for en følelse av å gjøre noe meningsfull i hverdagen og gir mestringsopplevelse. Det å jobbe med oppbyggingen av selvfølelse og selvbilde bidrar til at de får mestringsopplevelser av å takle hverdags utfordringer. Deltakerne får da en opplevelse av mestring og allmengjøring av problemer de har utfordringer med.

Informant 1: «... Nei, det hjelper jo meg som en person, ikke meg som en elev hvis du skjønner. Det er ikke som på skole hvor jeg skal gjøre bra og øke snitt karakter sånn at skolen ser bra ut. Jeg er person som skal gjør bra for at jeg kommer videre. Så det er mye bedre på den måten ...».

5.5 Hva kan Jobbskolen bli bedre på?

Funnene viser at hjemmesituasjon og nettverksbygging er betydningsfullt i prosjektets arbeid fremover. God kartlegging og riktig bestilling av tiltak er også viktig for at ungdommene blir sendt til den riktige plassen allerede i først forsøk. Det er funnet ut at åpenhet om hjemmesituasjon er viktig for at deltakerne får et helhetlig tilbud. Funnene viser at det ikke er mange foreldre som er involverte i deres barns deltakelse på jobbskolen.

Ansatt: «... Noen ganger opplever jeg at apparatet er desperat etter et en tiltaksplass at de velger bare, fordi hvis ungdom velger å være her en eller to uker da så mener de at det har vært en seier ...».

Ansatt: «... Så ser vi nå her i denne perioden hvor man driver oppkjøring til eksamen og da er det 20 stykker som bruker oss som foreldre som skal hjelpe til eksamen så sier jeg at det hadde vært deilig å ha med flere ...».

Informant 3: «... Også er det noe som er det vanskelig faglig da slik som matte da som GEO algebra holder på med også er det ingen her som har det. det er en sosionom student som kommer og underviser oss dette. Ansatte kan ikke lære deg bort, men vi må kunne det til eksamen. Når det er det vi trenger hjelp hvordan skal vi lære det da på en måte da. Det er en utfordring utenom det kan jeg ikke på noe ...».

Funnene viser at skoletilbud på jobbskolen kan bli bedre. Informantene forteller utfordringer knyttet til Matematikk fikk. Bedre kvalitet er noe informantene har uttrykket seg for.

Informant 1: «... Hjelp mot den faglige utbytte kunne har vært mer ...».

Ansatt: «... noen ungdommer her er på sjette/syvende klasse på barneskole også blir bestillingen at de skal klare først videregående. Det er jo helt, det går jo ikke ...».

Deltakerne kunne fortelle om et ønske om flere lærer/assistenter, bedre ressurs, samtale tilbud, bedre rutiner, struktur, planlegging og kartlegging, stabilitet og forutsigbarhet med prosjektet, mulighet for å lage mat på høytider (juletider og påsketider) og flere grupper ift. matteundervisning.

Informant 3: «Jeg savner komfyr for å lage mat. Vi kunne hatt god lunsj av og til. I jula laget jeg mat hjemme og tok jeg med til julelunsj ...».

Det er et betydelig antall ungdommer som får hjelp på jobbskolen. Ungdommene har varierte behov, og funnene viser at det er behov for styrking av personelle både ressursmessig og kompetanse i prosjektet, spesielt ved semester slutt. Det er behov for ekstra bemanning spesielt ved semesteret slutt, da mange har eksamen.

Informant 3: «... Også er det det å finne ut sånn som matterommet, der er det som jeg fortalte deg mer voksne også er det noen som spisser opp alle energien som snakker i munnen til læreren, en prøver å lære en ting. Så det kan være forvirrende å sitte. Så kanskje vi skulle være mer delt opp. Så leser de forskjellige typer matte og hun lærer forskjellige typer matte i samme rom ...»

6.0 Drøfting

Jobbskolen er en av mange prosjekter i landet som tilbyr tjeneste for ungdommer mellom 16-24 år som har falt ut, eller står i fare for å falle ut, fra videregående skole (Frøyland og Fossestøl, 2014). Det er mange tiltak som NAV Kristiansand driver beregnet for ungdommene, men dette er et tiltak som er veldig nytt i forhold til de andre tiltakene. Tilbud om skole og jobb i kjernetiden gjør at dette er en ny tanke. Sosialisering er også et viktig tiltak for at ungdommen skal mestre hverdagen. Jobbskolen som tilbudet er for dem som vil mestre hverdagen bedre, ønsker fokus på studiekompetanse og for dem som har fokus på å komme ut i arbeid.

Funnene fra forskningen viser at mestringsopplevelse, sosialisering og individuelt tilpasset tilbud er vesentlig og har stor betydning for å oppnå deres mål. Disse faktorene anses som en viktig del av det arbeid jobbskolen gjør for å hjelpe disse ungdommer fremover. Min drøfting er derfor basert på disse funnene.

6.1 Vansker i og utenfor hjemmet

Barnas skoleflinkhet, identitetsutvikling, helse, selvbilde og andre personlige egenskaper er avhengig av blant mange faktorer, barnas relasjoner til kjernefamilier (Bø og Schiefloe, 2007). Familien er hovedarenaen for primæroppdragelsen. Barnas oppvekst er derfor avhengig av familiene. En forklaring for dette kan være fordi familiene er de beste til å ta vare følelsesmessige behov ved å gi kjærlighet, omsorg og materiell trygghet, samt utvikle deres ferdigheter i å bygge relasjoner (Meld. St. 24 (2015-2016), 2016, s. 7). En annen mulig forklaring på hvorfor familiene er viktige i barnas oppvekst kan være fordi tradisjonelt regnes familien, slekta, venneflokket og lokalmiljøet som den aller viktigste og naturlige rammen. Bø (2005) kaller familien i denne sammenheng primærsosialiseringsagent. Det kan også tenkes at gjennom denne primærsosialiseringen, blir barnet medlem av et samfunn og lærer språket og de grunnleggende kunnskapene. Barnet i denne sosialiseringen danner således i hovedsak sin identitet og føres inn i kulturen, verdiene og normene (Bø, 2005). Funnene fra dataen viser at jobbskolen opptrer som sekundærsosialiseringsagent, noe som funnene viser er utfordrende å hjelpe disse ungdommer med. Dette kan forklares på to måter. Det kan være fordi hvis den primærsosialiseringsagent ikke har vært på plass, blir det vanskelig for den offentlige eller andre som regnes som sekundærsosialiseringsagent å påvirke den ungdom. Dette er fordi sekundærsosialisering er bygget på primærsosialisering (Frønes, 2013). På den andre siden kan det være fordi det blir vanskelig for ungdommene å lære seg nye kunnskap

om vurderinger og sosiale ferdigheter de trenger for å kunne tilpasse vekslende krav og forventninger i det sosiale systemet de er medlem av (Bø, 2005). De fleste deltakerne på jobbskolen har ikke opplevd av å bli sett, hørt eller anerkjent, hverken hjemmet eller utenfor, noe som er viktig for at de skal lære grunnleggende holdninger og ferdigheter best mulig (Bø, 2005). Det kan tenkes at mange av disse deltakerne har vokst opp i en dysfunksjonell familie som ikke var tilgjengelig for å gi en klapp på skulder når de har gjort bra. De har vokst opp i et hjem med mange utfordringer som har påvirket deres oppvekst. Funnene fra forskningen belyser dermed det Reegård og Rogstad (2016) viser at utfordringer kan være i forhold til familiebakgrunn, skole erfaringer, skole, samfunn osv. Flere deltakere på jobbskolen har opplevd mye flytting og innblandet i dårlig miljø. Når disse ungdommer vokser opp i en dysfunksjonell familie, så vil de på den ene siden så mister den grunnleggende tankemåte, kultur og ideer i et samfunn som en familie ville gitt dem. Noe som igjen spiller en rolle i utforming av ungdommenes egne verdier, normer og forestillinger (Bø, 2005). På den andre siden resulterer dette i at barna mister tilhørighet, nærhet og fellesskap, og opplevelse av trygghet og omsorg. Dette kan forklares med at fordi familien spiller en stor rolle i utvikling av personlig identitet og evnen til å utvikle sosiale relasjoner (Bø og Schiefloe, 2007; Bø, 2005). Funnene belyser det Bø og Schiefloe (2007) beskriver at det er en direkte sammenheng mellom foreldres samliv og barna utfordringer. De hevder at barna med skilte foreldre visste ikke noe utfordring knyttet til helse og trivsel, men de viste tydelige og større utfordringer knyttet til psykiske lidelser slik som angst og depresjon, selvbilde og skole.

Vi ser at regjeringen har en familiepolitikk som hevder at «det er vesentlig at den norske familiepolitikk har som utgangspunkt at foreldrene er de viktigste omsorgspersonene for barna, og at stabile, trygge og varige samliv er til beste for både voksne og barn. Godt foreldreskap og familien er grunnleggende for barn og unge fordi det fremme god fysisk og psykisk helse» (Med. St. 19 (2014-2015), 2015, s. 30). Er det virkelig slik somfamiliepolitikk hevder opplevelsene blant ungdommene på jobbskolen er? Funnene viser derimot at deltakerne på jobbskolen ikke har fått den hjelpen de trenger både i og utenfor hjemmet til å mestre hverdags utfordringer. De har dårlig erfaring med skole som ikke har hørt dem og ble skolelei. Funnene belyser de funnene forskere i Sintef og AFI fant på undersøkelser utført blant ungdommer i Sør Trøndelag og flere prosjekter (Ose, Mandal og Mordal, 2014; Frøyland og Fossetøl, 2014) og viser at det er en tydelig sammenheng mellom kaotisk familiesituasjon, foreldrenes lave utdanningsnivå, sosioøkonomisk status, kontakt med det offentlig slik som NAV og frafall. Samtlige av informantene har opplevd utfordringer

knyttet til dette. Dette kan forklares med at dagens samfunn er blitt mer og mer individualistisk. Dette er ifølge Anthony Giddens (1997) på grunn av samfunnets overgang fra industrisamfunn til ny modernitet. Samfunnet har gått fra en lokalt utviklet forståelse av kunnskap til en mer allmenn og ikke stedforankret ekspertise. Når det er dette tilfellet, bør det offentlige hjelpeapparatet komme med et tilbud for å hjelpe det moderne mennesket for å kompensere det tapet dagens samfunn har forårsaket i forhold til familiens væremåte. På den andre siden hevder Bø og Schiefloe (2007) at vi trenger hverandre, ikke bare for å overleve eller for å bli sosiale, men også for å realisere iboende muligheter, og for å utvikle kompetanse, kunnskap, kunst og kultur. Vi trenger hverandre for å mestre livet og for oppnå livskvalitet. Medlemmer i familien i dagens samfunn tilbringer imidlertid mye tid alene med teknologisk utstyr noe som har forsterket avstand mellom hverandre. Til tross for at en har familie, føler man seg ensom. Den vanlige familieværemåte er at alle er opptatt av sitt i dagens samfunn. Selv om man er fysisk sammen, så er man psykisk, emosjonelle og kulturelle ikke sammen. Det at vi er blitt mer og mer selvstendige og individualistiske, kan det også prege vår evne til å mestre livssituasjoner. Inge Bø i sin bok påvirkning og kontroll hevder at vårt moderne samfunn i større grad enn noensinne preges av hurtige og stadige perspektivskiftninger. «Disse får omfattende konsekvenser for alle sider ved samfunnets virksomhet også for folks samhandlings og påvirkningsmønstre og dermed for det moderne menneskets identitetsutvikling. Dette krever i sin tur at det enkelte individets selvfølelse og selvstendig integritet er mer enn før viktig for samfunnsmessig forankring. Mer enn før må dette gjøre han eller hun på egen hånd» (Bø, 2005, s. 47).

Jobbskolen er derfor en betydningsfull arena for utvikling av oppbygging av selvfølelse, selvbilde og identitet fordi enhver person, hvor som helst i verden, formes av de livsvilkår, samfunnsforhold og oppdagelse og samspillsmønstre som finnes i de kulturer og grupper personen pendler mellom (Bø, 2005). Bø og Schiefloe (2007) hevder således at det å ta i bruk nettverk er viktig for læring, sosialisering, atferd, identitets- og personlighetsutvikling. Nettverksbygging og styrking av hjemmesituasjon er vesentlig i arbeid med disse ungdommene. Data funn viser derimot at familien ikke er involvert i arbeid med ungdommen. Å inkludere familien i stimulering og motivasjon, er vesentlig slik at familien også er med på å oppmuntre ungdommen. Tidligere litteratur viser at «ved å utnytte nettverksrelasjoner er nyttige for å skaffe informasjon, rådføre seg med andre, øve innflytelse og få hjelp til å løse ulike typer oppgaver. Derfor er personlig nettverk viktig i læring, oppdragelse, arbeidsliv og på andre arenaer der en deltar» (Bø og Schiefloe, 2007, s. 45).

6.2 Sosialisering

Sosialisering er en prosess som fører til at et individ utvikler seg og vokser i felleskap noe som gir individet mulighet til å være en del av det felleskapet. Sosialisering hjelper individet til å utvikle identiteten sin gjennom hele livsløpet (Bø, 2005). Inge Bø hevder at mennesker har vært forbundet til flokken, stammen, bygda slektning i mange tusen år. Det er dette vi kaller samfunn. Det er for vår selv og for samfunnets nødvendighet vi inngår i felleskap (Bø, 2005, s. 15). Data fra funnene viser familien og skolen som de sentrale institusjonene, som er med på å utvikle identitet til ungdommen, ikke har vært på plass. Frønes (2013) kaller familien og skole institusjonene for samfunnets grunnpilarer. Dette har spilt inn ved at disse ungdommene ikke har fått mulighet til å utvikle sin identitet ved overtakelse av verdier og kultur felleskapet ville gitt dem.

Funnene viser at flere av deltakerne har psykisk utfordringer (mange av dem sosial angst). I min jobb møter jeg mange unge «brukere» med denne problematikken. Atferdsterapi og eksponeringsterapi er de to beste midlene mot sosial angst (Berge og Repål, 2015).

Jobbskolen kan være et godt sted for personer som sliter med sosial angst. Det at deltakerne kommer til jobbskolen og er sammen med andre styrker den sosiale tilfredsstillelse og hjelper den enkelte å mestre og ha kontroll på den sosiale angsten. Det at en føler seg som en del av en gruppe som kanskje har samme problematikken, gir følelse av allmengjøring. Det er også et godt tiltak for deltakerne som sliter med depresjon fordi noen personer som sliter med depresjon uttrykker å være ensomme. Ensomhet er det største problemet blant deltakerne på jobbskolen. Regjeringen hevder i sin melding til stortinget at «i et folkehelseperspektiv er sosial utstøting og ensomhet sentrale utfordringer som kan ramme både individer og grupper. Det sosiale nettverket har betydning for helsen først og fremst fordi det bidrar til sosial støtte. Det innebærer å få kjærlighet og omsorg, bli sett og verdsatt og å tilhøre et fellesskap med gjensidige forpliktelser. Sosial støtte er det motsatte av ensomhet» (Med.St.19 (2014-2015), 2015, s. 39). Data fra funnene viser at deltakerne har dårlig erfaring med NAV noe som belyser funnene fra forskningen utført av AFI (Frøyland og Fossetøl, 2014).

Når utgangspunktet for å ta kontakt med det offentlige apparatet er frivillig og uformelt, krever det ikke energi, kraft, grubling eller frykt for nederlag. Måten ansatte på jobbskolen tar imot deltakerne på, og måten hele opplegget er bygget opp er uformelt, noe som er annerledes enn før. Temaene er for eksempel valgt spontant og ut av interessen til deltakerne, det kan være om kleskode, kosthold, økonomi, politikk, samfunn, jobbintervju, skrive CV osv. Det er

ikke en kølapp maskin de møter opp i gangen, ingen resepsjonsdisk, ingen ventetid for å snakke med ansatte, og ansatte er tilgjengelige i hele tiden. Funnene viser at lokalene og måten ungdommene blir tatt imot på er bevist laget i uformelt måte. Lokalene gir en følelse av å være hjemme fordi det er flere leserom, sofa som deltakerne kan sitte i og kjøkken. De er ikke hjemme, men omgivelsen gir følelse av å være hjemme. Dermed er det ingen tilpasningskrav, men det fremmer følelse av trygghet. En ser ikke skille mellom de ansatte og deltakerne. Ansatte er hele tiden sammen med deltakerne, aktiv i samtale (individuell og felles) og gir tid til hver enkelt deltaker. Ansatte husker alle navnene på deltakerne og sørger for at alle blir sett og hørt, noe som deltakerne nevner som er viktig for deres trivsel på jobbskolen. En kan forestille seg de ansatte er som mor og far til deltakerne. Ungdommene kommer til et sted som gir dem følelsen av at de gjør noe. Deltakerne får også mulighet til å styre sitt eget tempo. Lokalene er tilrettelagt for slikt formål. Noen ungdommer er på jobbskolen bare for å være der, treffer nye folk og mestre hverdag. Mine datafunn støtter sammenheng mellom vennskap og deltakernes selvbilde og selvtillit. Flere av deltakerne har lavt selvbilde og selv tillitt. Dette kan være fordi mange av dem ikke har venner eller har få venner. Regjeringen i sin melding til Storting viser at «Venner er for de fleste barn og unge en kilde til lek, glede, støtte, samhörighet og bekreftelse. Det å være sammen i et større nettverk eller gruppe av ungdommer er vanlig. Samspillet med jevnaldrende har betydning for utvikling av selvbilde og sosial kompetanse på lengre sikt» (Meld. St. 24 (2015-2016), 2016, s. 25). Som noen informanter forteller har det å komme til jobbskolen gitt dem mulighet til å bli kjent med nye folk og få venner. Deltakerne har godt forhold og tillit til de ansatte. Frøyland og Fossetøl (2014) hevder at dersom man lykkes med å komme i relasjon til den unge, blir man også en viktig person for vedkommende. Det kan derimot være vanskelig å sette grenser. Ansatte beskriver at de er tilgjengelig for ungdommene og de hjelper dem fra A til Å. De opptrer i forskjellige roller fra å være veiledere, lærere, rådgivere, far, mor osv. Derfor er det viktig å bygge oppfølgingssystemer som ivaretar de ansatte som følger opp utsatt ungdom. Man anbefaler at man bygger kollegiale felleskap med muligheter for råd, støtte og veiledning.

6.3 Mestringsopplevelse

Vi lever i et samfunn som betegnes av noen sosiologer som et risikosamfunn. «En del av forklaringen på hvordan mennesker mestrer dette risikosamfunnet, finnes i barndomserfaringene. Foreldre skaper en følelse av tillit hos sine barn som utgjør fundamentet for barnets identitetsfølelse. Foreldrene overfører samfunnets kultur til barna» (Frønes, 2013, s. 19). Funnene viser at barna som kommer fra hjem med foreldre med lav sosioøkonomisk og skolestatus, er i en risikosituasjon, og dagens samfunn kan være utfordrende. Undersøkelser utført tidligere viser også at barna som har en trygg tilknytning og som vokser opp i en velfungerende familie og i et godt nettverk, har i dagens samfunn mange muligheter. Men for barn som allerede befinner seg i en risikosituasjon med hensyn til relasjoner, kan samfunnsforholdene oppleves som truende (Olsen og Jentoft, 2013). Funnene viser at de fleste deltakerne har opplevd mobbing tidligere. 90 % av deltakerne har hatt forhold til mobbing og fire av seks deltakerne hadde skilt foreldre. Funnene således belyser det Ellingsen, Nilsen og Meling (2009) fant ut tidligere. De hevder at i motsetning til personer som opplever en barndom preget av stabile relasjoner, antas personer som opplever ustabilitet, brudd og endring som er av betydning for deres identitetsutvikling, å være mer utsatt for marginalisering.

Som forskningen utført av forskere Frøyland og Fossetøl (2014) viser, opplever forsker deltakernes utfordringer knyttet til manglende motivasjon. Men selv om noen ungdommer av og til framstår som tafatte og umotiverte, viser erfaringene fra prosjektene disse forskere utført at dette likevel ikke trenger å stikke dypt. Mange har både evne og vilje, men har av ulike grunner mistet troen på at de kan og vil selv. Funnene belyser det disse forskere hevder og det viser at på tross av at disse ungdommene hadde det vanskelig, har de fleste forsøkt å mestre situasjonen selv ved for eksempel å ta eksamen flere ganger på egen hånd.

Informantene forteller at mangel på motivasjon og konsentrasjon med skolearbeid er knyttet til vanskelige perioder som for eksempel egen sykdom, sykdom eller dødsfall i familien. Det dreier seg også om en veldig lange negative opplevelser fra skolegang, eller følelse av mislykkes fra miljøet de tilhører.

Dette har forårsaket skulking og mye fravær på skolen, noe som har spilt inn i forhold til å prestere bra på skolen, bestå eksamen eller får læringsplass. Dette har påvirket ungdommenes evner til å håndtere utfordringen på en effektiv måte noe Bandura (1986) hevder kan være på grunn av selv persepsjonen. Unge uføre opplever også selv å ha blitt stemplet som mindre kompetente og kvalifisert av etatsansatt enn det de erfarer selv å være (Torunn, Jentoft og

Jensen, 2009). Informantene kunne fortelle at motivasjon og skolelyst var en av årsakene til frafallet. «Det er derfor verdt å dvele litt ved motivasjon for læring noe som gjerne omtales som pedagogenes domer. Det hevdes at spørsmålet om de unges opplevelse av motivasjon og framgang i egne prestasjoner som sentrale momenter for gjennomføring og motsatt: mangel på motivasjon kan lede til opplevelse av meningsstap, noe som i neste omgang kan lede til et ønske om å slutte påbegynt utdanningsløp» (Reegård og Rogstad, 2016, s. 200). Det er således viktig at tiltak som er utarbeidet for å hjelpe disse ungdommene har fokus på hvordan deres motivasjon og mestringsevne kan bygges opp.

Flere informanter bekrefter at de har vært flinke på grunnskole og hadde gode karakterer før hjemmesituasjonen ble vanskelig. De kunne også fortelle at grunnen til at de ikke fullførte videregående skole var fordi skolen hadde høyt krav til elevene og ikke med tilrettelegging. Dette funnet henger sammen med at dagens samfunn har høyt krav fra alle sine medlemmer. Vi skal se fine ut, kjøre den fineste bilen, ta den høyeste utdanningen osv. Elever som ikke presterer bra på skolen på grunn av egen sykdom, vanskelige hjemmesituasjon eller har lese- og skrivevansker, faller utenfor skolens rammer. De får ikke støtte til å kompensere tapet de møter grunnet overnevnte vansker. En informant forteller at lærerne hadde fokus på de elevene som var flinke.

Jobbskolen er et lavterskeltilbud som ikke har kriterier for å komme inn, men det krever at ungdommene har vilje og motivasjon for å endre livssituasjon. Det at det er et lavterskeltilbud gjør at det kan være en motivasjonsfaktor for deltakelse. Bandura (1977) hevder at selv motivasjon gjennom selvreaktive påvirkninger er viktig faktor i en rekke motiverende fenomener. At ungdommene kommer til jobbskolen hver morgen, jobber med skolearbeid eller går på arbeidspraksis og spiser lunsj sammen, fremmer følelse av å gjøre hverdagen meningsfull. Gjenbygger av døgnrytme er vesentlig for deltakernes videre arbeid som student eller arbeidstaker. Det gir også en følelse av tilhørighet og felleskap. Dette hindrer følelse av å være utenfor, ekskludering og nederlag. Dette bidrar i neste omgang til å utvikle mestringsevne, oppbygging av selvbildet og selvfølelse (Bø og Schiefloe, 2007). Dette samsvarer med det regjeringen hevder at når arbeidsmiljøforholdene er gode, vil det å være i arbeid kunne påvirke psykisk helse og trivsel positivt. «Arbeid bidrar også til økonomisk trygghet, bedre boligstandard, sosiale nettverk og økt handlefrihet. Det å være i arbeid kan også ha viktige sosiale og psykologiske funksjoner. Arbeid kan forebygge psykiske lidelser gjennom å tilby daglig rutiner og aktiviteter, sosialt samvær, mestring mening i tilværelsene, inntekt og tilhørighet» (Meld. St. 19 (2014-2015), 2015, s. 34). Tanker om framtidens positiv

konsekvens i ungdommenes tilfelle, å komme videre i utdanning eller arbeid, få bedre økonomi og får bedre livskvalitet gir også en kognitiv basert kilde til motivasjon (Bandura, 1977).

Regjeringen hevder at «skolen og samfunnet står i et gjensidig forhold til hverandre. Skolen skal bidra til at hver enkelt elev kan realisere sitt potensial og få et grunnlag for å mestre sitt eget liv og delta i arbeid og felleskap i samfunnet. Samtidig er skolen med på å forme fremtiden ved å utdanne elever som skal bidra som fremtidige yrkesutøvere og samfunnsborgere. At elevene får kunnskap på viktige områder som helse, økonomi og forbruk, og at de utvikler et positivt selvbilde, er viktig for at hver og en skal være bedre rustet til å mestre ulike sider av livet» (Meld. St. 28 (2015–2016), 2016, s. 13).

Funnene belyser det regjeringen hevder i sin melding til stortinget at årsaken til sosial utstøting er delvis samfunnets stereotyper og fordommer, og delvis holdninger i hjelpeapparatet som bidrar til passivitet og hjelpeløshet (Meld. St. 19 (2014-2015), 2015). Ifølge forskere Olsen, Jensen og Jentoft (2009) er det offentlige apparatet ikke behjelpelig i forhold til å stimulere ungdommene til å være i aktivitet. Det er flere unge som har blitt værende sosialstønad mottakere i lang tid. Det er et veldig viktig tiltak av regjeringen at fra og med januar 2017, er det innført at alle under 30 år som mottar sosialstønad skal være i aktivitet for å motta tiltakspenger (NAV, 2016, 19.02). Dette er et veldig viktig tiltak for å bedre den psykiske helsen, motivasjon, skape mulighet til sosialisering og mulighet for arbeid. Det skaper også følelse av å gjøre noe meningsfull i hverdag, motivasjon til å jobbe med seg selv og ikke minst gir mestringsopplevelse (Bandura, 1986). Tiltaket hindrer også følelse av ekskludering og ensomhet noe som er negative for livskvalitet av ungdommene (Bø og Schiefloe, 2007).

Reegård og Rogstad hevder at «en bred fortolkning av læringsmotivasjon dreier seg om lysten til å lære. Ikke bare for å nå læreplanmål, men som deltakelse i sosiale læringsfelleskap. Viktig er at læringsmotivasjon og læringsinteresse ikke bare er noe man har eller ikke har. Derimot er læringsmotivasjon noe som også skal læres, og som utvikles i interaksjon med sosiale læringsfelleskap» (Reegård og Rogstad, 2016, s. 200). Det er da en betydelig faktor at jobbskolen er en arena hvor deltakerne får mulighet til å lære seg motivasjon. Funnene viser også at jobbskolen arbeider bevist med motivasjon, ansvarsgjøring og realitetsorientering av deltakerne. Deltakerne har mulighet til å observere andre, utveksler informasjon med hverandre, spør om hjelp, få veiledning og råd fra ansatte. Dette er betydningsfullt fordi observerte resultater ikke bare informerer, de kan også motivere (Bandura, 1986).

6.4 Brukerfokusert tilbud

Det hevdes at «å slutte i videregående opplæring kan, slik en litteratur ser det, forstås som sluttpunktet på en lang prosess, en prosess som ofte har startet tidlig i de unges liv. Barn har gjennom sin bakgrunn, tilegnet seg forskjellig forståelse av hva utdanning er. Familier innenfor ulike sosiale lag formidler ulike verdier til barna» (Bourdieu 1977 i Markussen et al, 2010, s. 141). I den offentlige debatten og tiltaksutformingene kan vi se en økende individualisering av frafallsproblematikken. Det vil si et fokus på individuelle «risikofaktorer» som for eksempel lav sosial bakgrunn, høyt fravær, svake karakterer, lese- og skrive vansker og helseproblemer (Reegård og Rogstad, 2016). På den ene siden kan tiltak rettet mot å identifisere og gjøre noe med slike såkalte risikofaktorer bidra til at tidlig innsats og et spesialtilpasset opplæringsløp fører til fastholdelse. På den andre siden kan et slikt fokus på negative kjennetegn ved de «frafalne» lett medføre at frafall betraktes som et resultat av «feil» ved de unge (Reegård og Rogstad, 2016, s. 201). Vi mennesker er ikke like, vi har forskjellige behov og som er utløst av forskjellige utfordringer og problemer. Funnene belyser at det er viktig ungdommer kartlegges godt og blir sendt til riktig sted uten å bli sendt fra det ene til den andre tiltak. En bør ikke sende, spesielt ikke ungdommer med mye dårlige opplevelser, fra det ene tiltak til det andre. Det å sende unge fra det ene tiltak til den andre, påfører man dem mer skade. Det er bortkastet tiden og ressurser og gir store samfunnstap når det er plasser som ikke blir brukt til riktig formål.

Som i rekken av tjenester innen offentlig sektor, dels er lokalisert innen feltet sosialt arbeid og dels innen utdannings- og arbeidsmarkedsfeltet, og som dermed er en tverrfaglig aktivitet. Dette betyr også at tiltakene som tilbys i ungdomsverkstedene er basert på et tverrprofesjonelt samarbeid mellom representanter fra utdanningssystemet, arbeidsmyndighetene og velferd, helsevesen og ungdomsarbeid. På ungdomsverkstedene jobber deltakerne og får opplæring på jobb (on-the-job training), mens de samtidig forbedrer sine hverdagslivsferdigheter. Individuell rådgivning og hverdagslivsstøtte tilbys av en flerfaglig gruppe som består av spesialundervisningslærere, psykologer, karriereveiledere/rådgivere, sosial- og ungdomsarbeidere og representanter fra helsetjenesten (Markussen et al, 2010, s. 80-81).

Skolene hadde ikke tilrettelagt tilbud for ungdommene og de som ikke passet inn i den ramme skole hadde, ble stående utenfor og derfor frafalt. Det har derfor vært vesentlig for informantene at tilbud på jobbskolen har fleksible ramme og er individuelt tilpasset. Funnene samsvarer dermed med det Reegård og Rågstad hevder at en stor andel av de ungdommene

som i dag starter opp på en yrkesfaglig utdanning i videregående opplæring, forsvinner ut lenge før de når fram til en læreplass. Det er liten tvil om at dagens videregående opplæring slik sett har en i stor grad predikerbar virkning på de ungdommene som begynner. Dette har ledet til et mer pessimistisk syn på mulighetene for å utvikle kapasitetene til ungdom med svake karakterer, og en av løsningene som vinner oppslutning, er å senke kravene og lage enklere opplæringer for dem med et skolemessig svakt utgangspunkt (Reegård og Rogstad, 2016, s. 173).

På jobbskolen er det uttrykt ett behov for en god kartlegging og avklaring av ungdommene de skal sendes ut i arbeidspraksis. Det bør imidlertid minnes om at tiltak som disse ungdommene skal delta på må være riktig tiltak ettersom dette har to effekter. Den første effekt er at hvis ungdommen er sendt til feil tiltak, kan dette skape opplevelse av nederlag. Det blir enda et nederlag for ungdommen som igjen gir negativt utslag på ungdommens selvbilde og selvtillit. Den andre effekt er at det er kostbart for det offentlig å bruke så mye ressurs på et tiltak som ikke passer ungdommen. Men gjennom god oppfølging, mestringserfaringer og motiverende bistand kan mange av disse komme seg inn i konstruktive løp igjen.

7.0 Avslutning

Forebygging er billigere enn behandling. Derfor bør myndighetene som utarbeider disse tiltakene legger mest fokus på forebygging. Tverrfaglig styrket sammensatte tjenester allerede i tidligere fase er vesentlig. For vi vet jo allerede fra barnehagefase hvem som kommer til å falle ut eller møte utfordring. Så tidlig innsats er viktig.

Forskningen belyser at Jobbskolen arbeider med flere tiltak som ungdommene er fornøyd med. De ble sett, de ble hørt, de fikk fokus på fremtid og jobb, og opplevde i større grad å lykkes. Ungdommene er motivert, får opplevelse av mestring og tilbud med individuelt fokus. Hovedtiltaket på jobbskolen er sosialisering, skole og arbeid. Forskningen har klart å belyse at vanskelig hjemmesituasjon, høyt prestasjonskrav fra skole, et samfunn som er blitt mer og mer perfektjonist, samt mangel på tiltak og oppdagelses av elever i sårbare situasjon når de gikk på skolen er forklaringen på frafallet. Forskningen er dermed i tråd med det Reegård og Rogstad (2016) hevder at det ikke er bare ett, men mange forskjellige problemer.

Funnene belyser at deltakerne opplevde at skolen ikke har ivaretatt dem, eller gitt dem aksept og trygghet noe som igjen har forårsaket at de ikke følte seg inkludert, noe som er viktig for

sosial forankring (Bø og Sciefloe, 2007). Funnene således styrker tidligere forsknings funn (Olsen og Jentoft, 2013; Frøyland og Fossestøl, 2014; Ose, Mandal og Mordal, 2014). Et annet funn som er av stor betydning er gratis lunsj på jobbskolen. Det at deltakerne får mulighet for å spise lunsj sammen med andre styrker det sosiale behovet som er nødvendig i livskvalitet. Det at man snakker med andre som sitter på tvers av spisebord er noe som fremmer sosialisering og hjelper til å styrke sosiale forankring.

Funnene viser at jobbskolen er avhengig av dyktige og villige samarbeidspartnere. Funnene viser også at de private næringsdrivende er viktige samarbeidspartnere for det arbeidet Jobbskolen gjør. Det offentlige bør imidlertid ta større ansvar enn det det gjør nå mener forsker. Et viktig tiltak kan være tilrettelegging for arbeidsgiver. Funnene viser at ungdommene som deltar på jobbskolen er vanskelig stilt og ressurskrevende. Derfor er det viktig å gi arbeidsgiver/praksisplassen tiltak som motivere til deres mulighet for å hjelpe den enkelte ungdommen. Et annet funn er at ungdommene er godt forberedt av jobbskolen før de kommer ut på arbeidspraksisen eller i kontaktet med arbeidsgivere. Jobbskolen er veldig flinke på akkurat dette. Forskningen belyser at for de fleste det var viktig å bli møtt med blankt ark, men at det i noen tilfeller var viktig med mer avklaring, slik at riktig tiltak ble tilbudt. Jobbskolen arbeider ut fra at alle ungdommer har forskjellige behov, noe som deltakerne synes er viktig for deres arbeid mot å komme tilbake til skole eller ut i arbeid. Funnene viser at ungdommene får individuelt tilpasset tilbud, hvor noen jobber med skole, andre med praksis og noen trenger bare ett sted å føle tilhørighet til. Det at det er flere tiltak som deltakerne kan jobbe med, gjør at deltakerne får hjelp akkurat på det de jobber med. Det at det er et individuelt fokusert tilbud hjelper ungdommene med å styre eget tempo.

Forskningen utført av AFI (Frøyland og Fossestøl, 2014) viser at noen prosjekter i andre kommuner tilbyr ungdommer mulighet til å komme på kvelder og helg. Forsker mener dette er et bra tiltak for ungdommer å tilbringe mye tid sammen. Flere ungdommer er ensomme, og det å komme på en fredag kveld til slikt sted, kan virke forebyggende og forhindre tilbakefall. Deltakelse på jobbskolen innebærer aktivitet i fem timer, men det er også viktig å huske på å komme med tiltak hvor ungdommen kan tilbringe tid på fritiden. Tiltak i forhold til deltakelse i aktiviteter i fritiden er noe som kan være et tilbud som kan styrker sosialisering og utvidelse av nettverket (Bø og Schiefloe, 2007). Frivillighetssentralen rundt omkring kommunene kan være viktige aktører for slike arbeid. Det å treffe andre «vanlige» ungdommer på en annen arena kan være viktig for å utvikle mestringsevne og utvidelse av tilhørighet.

En annen ting som kan være viktig for at arbeid med disse ungdommene skal lykkes er at de får tverrfaglig sammensatt tjeneste. Funnene viser at ungdommene har sammensatte problemer som årsak til deres livssituasjon. Tidligere utført forskning, både nasjonal og internasjonalt, viser tilsvarende funn (Reegård og Rogstad, 2016). Å styrke familien med tiltak, å komme med helsetilbud og å ha tett kontakt med skoletjeneste og arbeidsgivere er vesentlig for den enkelte ungdom å lykkes. Arbeidet med tiltak derfor bør forankres politisk i samhandling med flere Department. Funnene styrker det forskning viser tidligere at ungdommer har en bit av problemer i mange områder (Frøyland og Fossestøl, 2014). Derfor bør hjelpen være også en bit av fra forskjellige tjenesten. Det er at når bitene summeres, at systemet får nye kvaliteter (Bø og Schiefloe 2007). Finland har et tiltaksprogram, ungdomsverkstedet, som er verdt å nevne da det har vist seg betydningsfullt i arbeidet med disse ungdommene. Kanskje burde tilsvarende program innføres i Norge (Markussen et al, 2010)?

Funnene viser at deltakerne er på ett veldig lavt nivå faglig, spesielt i forhold til matematikk. Funnene er dermed i tråd med funnene som er funnet av tidligere forskere i AFI og Sintef (Frøyland og Fossestøl, 2014; Ose, Mandal og Mordal, 2014). Det er en utfordring jobbskolen møter i hverdagen. Forsker ser sammenhengen med det informantene forteller om at de har utfordring knyttet til matematikk undervisning. Utfordringen blir heller ikke mindre når det er en sosionom student som kommer inn og hjelper deltakerne med matematikk og alle deltakerne som trenger hjelp til matematikk er i samme rom. Dette kan løses ved å lage flere grupper i forhold til matematikk undervisning og få inn flere lærere/hjelpelærere i Matematikk spesielt ved slutten av semestrene. Forskingen belyser også det Reegård og Rogstad (2016) belyser på utfordringer og kunnskapsbehov for tiden som kommer i forhold til frafallet. Det første er viktigheten av å lytte til dem det gjelder, og gi de unge en stemme i det som omhandler deres liv. Det er viktig å høre deres ulike livsprosjekter, drømmer og planer. Det er viktig å få forståelse av frafall som en prosess som gjerne starter lenge forut for selve slutningen, der negative skoleerfaringer og problemer på andre arenaer over tid bidrar til et avbrudd som etter hvert kan bli et permanent frafall fra utdanningen.

Til tross for at Norge og Island ligger forholdsvis godt an i forhold til forskninger rettet mot ungdommer og frafall enn noen av de andre Nordisk landene, er det mye å gå på i forhold til forskning på dette tema (Markussen et al, 2010). Reegård og Rogstad (2016) hevder at ved å få mer kunnskap om hvordan strukturelle, institusjonelle og individuelle forhold virker sammen, kan man komme nærmere en forståelse av hva som gjør at noen unge engasjeres i

den utdanningen de starter på, mens andre avbryter, velger om eller faller fra. Dette kan også gjelde for de tiltaksprosjekter for ungdommer som jobbskolen og andre prosjekter som er rundt omkring i landet.

7.1 Metodisk refleksjoner

Målet med oppgaven har vært å finne faktorer som er effektive og virkningsfulle i arbeidet jobbskolen gjør for ungdommene som har falt ut fra videregående opplæring. Tilgang til deltakerne og kontakt med ansatte har vært veldig bra.

Oppgaven er utarbeidet på bakgrunn av innsamlet data fra fire deltakere, en ansatt, samt mine observasjoner. På grunn av forskerens tidspress og kombinasjon av jobb og studie, har dette ført til at oppgaven er gjennomført i et begrenset tidspunkt og med begrenset antall deltakere. Informantene kunne ha vært flere og varierte. Det ville ha kommet andre svar hvis informantene inkluderte deltakere som brukte jobbskolen for å mestre hverdagen og ungdommer som ikke klarte å fullføre tilbudet på jobbskolen. Oppgaven er en avgrenset studie ettersom det er en master oppgave med begrenset omfang. Oppgaven kunne ha inneholdt utvidede funn dersom deltakerne var fra forskjellige steder i regionen. Det at hoved data har fokusert på de fire informanter som har planer om å komme videre, kan gi en mangel på en gruppe som er på jobbskolen for å mestre hverdagen. Forsker har vært klar over dette og forsøkt å rekruttere inn fra den gruppen, men deltakerne fra den gruppen var ikke tilgjengelig i tiden da data ble samlet inn.

Forsker setter et kritisk spørsmål til måten data er samlet inn på. Dette er med tanke på at rekruttering av informantene ikke var randomisert. I slike studier derimot er det hensikt med at rekruttering av informanter som er informasjonsrike og som er villige til å snakke om sine erfaringer (Laverly, 2003).

Arbeid med å skrive denne oppgaven har vært ekstremt stort. Det har vært utfordrende i forhold til språk ferdigheter på dette nivå fordi jeg har et annet morsmål enn norsk. Jeg valgte å bruke lydopptak for å ta opp intervjuene og dermed fått mulighet til å spille av opptaket flere ganger om det var behov for det. Jeg har merket utfordringer knyttet til å uttrykke meg som jeg ville og i bruk av riktig fortolkninger fra kilder. Jeg har brukt hjelp fra mine kolleger i forhold til rettelse og, men det ville naturligvis vært mye enklere for meg hvis oppgaven var skrevet på mitt eget morsmål.

7.2 Veien videre

Jeg håper på at oppgaven blir et utgangspunkt for videre studier med fokus på Jobbskolen. Det kan også brukes som en evalueringsrapport for den tiden jobbskolen har vært i drift. Oppgaven kan også hjelpe som inspirasjon for andre i regionen slik at brukergruppen kan få ett godt utbytte. Forsker tenker det kunne være interessant å utføre retrospektiv studie på deltakerne som har deltatt på jobbskolen. Det kunne dessuten være interessant å se på større studier med større omfang. En studie basert på kvantitativ studie over en periode kunne vært også interessant. Det kunne ha vært interessant og studerer de ungdommene som ikke klarte og fullfører tiltaket på jobbskolen. Det bør imidlertid være viktig å huske at det er flere tiltak som finnes for å hjelpe ungdommer og det er ikke nødvendigvis at funnene her virker på andre tiltak. Det vil være fruktbart å iverksette et fokus på hva som virker. Det er viktig og betydningsfull og for arbeidet jobbskolen og lignende gjør, å gå dypere i tiltak som det private og offentlige aktører har lyktes og viste positive resultater i et større perspektiv. Evalueringen av tiltaksprosjektene og styrking av tiltak som virker er vesentlig for deltakerne spesielt, og samfunnet generelt. Forsker mener jobbskolen har tiltak som virker og som møter deltakernes behov. Det er et ønske at forskningen bidrar til at prosjektet styrkes og at flere unge i regionen vil kunne benytte Jobbskolen som tilbud i tiden som kommer.

8. Litteraturliste

- Andersson, H.W., Kaspersen, S.L., Bjørngaard, J.H., Bungum, B., Ådnes, M. og Buland, T. (2009). *Psykisk helse i skolen. Effektevaluering av opplæringsprogrammene; Hva er det med Monica? STEP-ungdom møter ungdom og Venn 1.no*. Delrapport A. SINTEF rapport A10365.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action. A social cognitive theory*. New Jersey. Prentice- Hall, Inc
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Englewood Cliffs, New Jersey. Prentice Hall.
- BLD. *Barn som lever i fattigdom Regjeringens strategi plan (2015 - 2017)*. (2016): hentet fra https://www.regjeringen.no/contentassets/ff601d1ab03d4f2dad1e86e706dc4fd3/barn-som-lever-i-fattigdom_q-1230-b.pdf
- Bø, I. (2005). *Påvirkning og kontroll. Om hvordan vi former hverandre*. Bergen. Fagbokforlaget Vigmostad og Bjørke AS.
- Bø, I og Schiefloe, P. M. (2007). *Sosialt landskap og sosial kapital: innføring i nettverkstenking*. Oslo. Universitetsforlaget.
- Chaudhary, M. (2011). *Sju av ti fullfører videregående opplæring*. (Samfunnsspeilet 2011/5-6). Hentet fra <http://ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/sju-av-ti-fullforer-videregaende-opplaering>
- Ellingsen, D, Nilsen, A. C, & Meling, A, (2009). *Ung og marginalisert – et Agderperspektiv på utsatt ungdom*. (FoU-rapport nr. 2/2009). Hentet fra www.agderforskning.no/reports/000fou0209ungmarg.pdf ISBN-nummer 82-7602-122-6.
- Ellingsen, J. (2017). *Utviklingen i uføretrygd – Statistikknotater*. Hentet fra <https://www.nav.no/no/NAV+og+samfunn/Statistikk/AAP+nedsatt+arbeidsevne+og+uforetrygd+-+statistikk/Uforetrygd/Uforetrygd+-+Statistikknotater>
- Ekren, R. (2014). *Sosial reproduksjon av utdanning*. (Samfunnsspeilet 5/2014). Hentet fra: <http://ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/sosial-reproduksjon-av-utdanning>
- Frønes, I. (2013). *Å forstå Sosialisering*. Oslo. Gyldendal Akademisk 1 utgave, 1 opplag.

- Frøyland, K og Fossetøl, K. (2014). *Inkludering av ungdom i skole eller arbeid-2. Tiltak, metoder, samarbeid, samordning i og rundt NAV-kontoret. Andre delrapport fra evaluering av utviklingsarbeid i 15 prosjektområder* (AFI-rapport 1/2014). Høgskolen i Oslo og Akershus. Hentet fra <http://www.hioa.no/Om-HiOA/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/AFI/Publikasjoner-AFI/Inkludering-av-ungdom-i-skole-eller-arbeid-2>
- Gidenns, A. (1977). *Modernitetens konsekvenser*. Oslo. Pax forlag
- Göransson, E. P. (2016). *In Focus: Mental Health among young people*. (Nordisk rapport 2016). Published by Nordic Centre for Welfare and Social Issues. Stockholm. Kan hentes fra: www.nordicwelfare.org
- Hammersley, M. og Atkinson, P (2004). *Feltmetodikk*. Oslo. Gyldendal norsk forlag 2004.
- Helsedirektorat. (2017, 23.02). *helsedirektørens årstale 2017. tidlig innsats mot ungt utenforskap*. Hentet fra <https://helsedirektoratet.no/nyheter/helsedirektorens-arstale-2017-tidlig-innsats-mot-ungt-utenforskap>
- Holter, H og Kalleberg, R. (red) (1996). *Kvalitative metoder i samfunnsforskning*. Oslo. Universitetsforlagets Metodebibliotek
- Kvale, S og Brinkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo. Gyldendal akademisk.
- Laverty, S. M (2003). *Hermeneutic Phenomenology and Phenomenology: A Comparison of Historical and Methodological Considerations*. International Journal of Qualitative Methods, 2(3): 21-35
- Lunde, E. S. (2012). *Utvalgte sosiale miljøfaktorer for barn og unge. Skolemiljø-arena for læring og samvær*. (Samfunnspeilet, 2012/3). Hentet fra <http://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/skolemiljo-arena-for-laering-og-samvaer>
- Markussen, E., (2010). *Frafall i utdanning for 16-20 åringer i Norden*. 1. oplag ed. Kbh.: Nordisk Ministerråd: Nordisk Råd: kan hentes fra: www.norden.org/order; 2010. 237 sider
- Med. St. 19 (2014-2015). (2015). *Folkehelsemeldingen - Mestring og muligheter*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/7fe0d990020b4e0fb61f35e1e05c84fe/no/pdfs/stm201420150019000dddpdfs.pdf>

- Meld. St. 24 (2015-2016). (2016). *Familien- ansvar, frihet og valgmuligheter*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/8e378de25cfa49f28851cb0ef91a7f82/no/pdfs/stm201520160024000dddpdfs.pdf>
- Meld. St. 28 (2015–2016). (2016). *Fag – Fordypning – Forståelse En fornyelse av Kunnskapsløftet*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/e8e1f41732ca4a64b003fca213ae663b/no/pdfs/stm201520160028000dddpdfs.pdf>
- NAV. (2016, 19,12). *Endringer i regelverk og satser 1. januar 2017*. Hentet fra <https://www.nav.no/no/Person/Innhold+til+Person-forside/Nyheter/endringer-i-regelverk-og-satser-1.januar-2017>
- NAV, (2017, 17.03). *Psykiske lidelser er vanligste årsak til uføretrygd*. Hentet fra <https://www.nav.no/no/NAV+og+samfunn/Statistikk/AAP+nedsatt+arbeidsevne+og+uforetrygd+-+statistikk/Nyheter/psykiske-lidelser-er-vanligste-%C3%A5rsak-til-uf%C3%B8retrygd>
- NAV. (2013, 09.09). *Ungdom som står i fare for å falle ut av videregående skole*. Hentet fra <https://www.nav.no/no/NAV+og+samfunn/Samarbeid/For+kommunen/Relatert+informasjon/ungdom-som-st%C3%A5r-i-fare-for-%C3%A5-falle-ut-av-videreg%C3%A5ende-skole>
- Nøra, S. (2012, 06.09). *Skolen er ikke problemet*. Hentet fra <http://forskning.no/barn-og-ungdom-hus-og-hjem-skole-og-utdanning-sosiale-relasjoner/2012/09/skolen-er-ikke-problemet>
- Olsen, T. S og Jentoft, N. (2013). *En vanskelig start. Om tidlig innsats Og tverretattlig samarbeid for å forebygge ung uførhet*. (FoU-rapport nr.6/2013). Hentet fra <https://evalueringsportalen.no/evaluering/en-vanskelig-start-om-tidlig-innsats-og-tverretattlig-samarbeid-for-aa-forebygge-ung-uforhet>
- Olsen, Torunn. S. Jentoft, N & Jensen, H. C. (2009). *Et liv jeg ikke valgte - Om unge uføre i fire fylker*. (FoU-rapport nr. 9/2009). Hentet fra [www.agderforskning.no/.../fou92009_ungeufoere_i_fire_fylker_\(1\).pdf](http://www.agderforskning.no/.../fou92009_ungeufoere_i_fire_fylker_(1).pdf)
- Ose, S. O. Mandal, O. R og Mordal, S. (2014). *Utfordringer med ungdomssatsingen i Sør Trøndelag, et system og aktørperspektiv*. Hentet fra <https://www.bufdir.no/nn/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00002572>

- Polit, D. F og Beck, C. T. (2014). *Essentials of nursing research: appraising evidence for nursing practice*. 8th ed. Philadelphia: Wolters Kluwer/Lippincott Williams & Wilkins.
- Prieur, A og Sestoft, C. (2006). *Peirre Bourdieu. En introduktion*. København. Forfatterne og Hans. Rietzels Forlag 1 udgave, 1 oplag. København
- Reegård, K og Rogstad, J. (red.) (2016). *De frafalne. Om frafall i videregående opplæring*. Hvem er de, hva vil de og hva kan gjøres? Oslo. Gyldendal Norsk Forlag. 1 utgave, 1 opplag.
- Skaalvik, E. M. (1996). *Selvoppfatning, motivasjon og læringsmiljø*. Oslo. TANO
- Sadbæk og Pedersen (red.) (2010). *Barn og unges levekår i lavinntektsfamilier: en panelstudie 2000-2009 - Vol. 10/2010*. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring
- Silvermann, D. (2011). *Qualitative research. Issues of theory, method and practice*. 3 edition SAGE.
- Torkelsen, J. H, (2016, 27.16). *Jobbskolen i Kristiansand viktig for gjennomføring av videregående opplæring*. Hentet fra <http://www.vaf.no/aktuelt/jobbskolen-i-kristiansand-viktig-for-gjennomfoering-av-videregaaende-opplaering/>
- Vaage, S (red.) (1998). *Å ta andres perspektiv. Grunnlag for sosialisering og identitet. George Herbert Mead i utvalg*. Oslo. Utdanningsvitenskapelig serie. Abstrakt forlag as.
- Velle, V. (2015, Nr. 4). *Unge uten arbeid og skole er ikke late*. Fagbladet. S.38
- Von Simson, K. (2009). *Skole til jobb overganger for ungdom uten fullført videregående skole. Langsiktige konsekvenser og heterogene effekter*. Institutt for samfunnsforskning. Hentet fra <https://www.google.no/#q=Skole-til-jobb-overganger+for+ungdom+uten+fullf%C3%B8rt+videreg%C3%A5ende+skole.+Langsiktige+konsekvenser+og+heterogene+effekter>

Vedlegg 1:

Forespørsel om deltakelse i undersøkelse

Jeg er en master student i psykisk helsearbeid på universitetet i Agder i Grimstad. I forbindelse med fullføring av studiet, skal jeg skrive en masteroppgave på jobbskolen i NAV Kristiansand.

Studiens tittel heter: Hva er virksomme faktorer? Et overgangsarbeid for ungdommer som faller ut fra videregående skole.

Studiet baserer seg på deltakernes meninger og synspunkter, samt mine observasjoner og refleksjoner som er av betydning for de faktorene som er virksomme i jobbskolen. Hensikten med studien er å kartlegge kommunenes tiltak og ressurser, finne fram til hvilke faktorer som må være til stede for at den enkelte ungdom som sliter skal fullføre skolegang eller velge en vei inn i arbeidslivet.

Arbeidet kan brukes internt på universitetet for undervisningsformål, eller publisert og være tilgjengelig til den offentlige. Det kan også hende at samlede data kan brukes for videre forskning, men data som innsamles i studien blir anonymisert.

Hvis du sier ja til å delta i studien, gir du også ditt samtykke til at opplysninger blir brukt for formålet nevnt ovenpå.

Hvis du sier ja til å delta i studien, har du rett til å få innsyn i hvilke opplysninger som er registrert om deg. Du har videre rett til å få korrigert eventuelle feil i de opplysningene jeg har registrert. Dersom du trekker deg fra studien, kan du kreve å få slettet innsamlede opplysninger.

Det er frivillig å delta i studiet. Du kan når som helst og uten å oppgi noen grunn trekke ditt samtykke til å delta i studiet. Dette vil ikke få konsekvenser for din videre behandling.

Dersom du ønsker å delta, undertegner du samtykkeerklæringen på siste side. Om du nå sier ja til å delta, kan du senere trekke tilbake ditt samtykke uten at det påvirker din øvrige behandling.

Dersom du senere ønsker å trekke deg eller har spørsmål til studien, kan du kontakte meg (se under).

På forhånd takk!

Andom Haile Hasho

Telefonnummer: 905 52 397

E-mail adresse: andomh11@uia.no

Samtykke til deltakelse i undersøkelsen:

Jeg bekrefter å ha fått og forstått informasjon om studien

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Jeg er villig til å delta i undersøkelsen:

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Jeg er villig til å bli kontaktet på nytt for utdypning av info jeg har gitt:

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 2:

Intervjuguide for deltakerne

1. («Ice breaker» samtale i noen minutter)

- Takk for at jeg får intervju deg
- Informasjon om prosjektet, og hva vi kommer til å stille spørsmål om
- Garantere anonymitet
- Retten til å bryte når som helst

2. Innledende samtale

- Hvor gammel er du? Og hvor bor du?
- Kan du fortelle meg om din families bakgrunn?
- Hvordan fikk du dette tilbudet?
- Hvilke erfaringer og opplevelser har du fra den tiden du gikk på skolen?
- Hva var grunnen til at du ikke har fullført videregående skole?

3. Oppgavens tema spørsmål

- Hvilke utfordringer møter du på jobbskolen?
- Hvilket tilbud har jobbskolen for deg?
- Hvilke forventinger har du fra jobbskolen?
- Hvilke aktiviteter er de viktigste for deg på jobbskole?
- Hva synes du om tiltakene jobbskolen har?
- Hvilke forslag har du for tilbudet på jobbskolen?

5. Avslutning

Er det noe du vil føye til?

Vedlegg 3:

Intervjuguide for ansatt

Innledende samtale

- Kan du presentere deg selv?
- Når ble jobbskolen opprettet og hva er formålet med prosjektet?
- Hvordan er deltakerne på jobbskolen rekruttert?
- Hvilke samarbeidspartnere jobber dere tett sammen med?

Oppgavens tema

- Hvilke utfordringer møter ungdommene som deltar på jobbskolen?
- Hvilket tilbud har jobbskolen for ungdommene?
- Hvilke forventinger har ungdommene fra jobbskolen?
- Hvilke aktiviteter synes du er viktige for ungdommene for å komme videre?
- Hva synes du om tiltakene jobbskolen har? Og hvilke forslag har du for tilbudet på jobbskolen?

Avslutning

- Er det noe du vil føye til?